

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

L. Annæi Senecæ Philosophi Opera, Qvæ Exstant Omnia

Seneca, Lucius Annaeus <Philosophus>

Antverpiæ, 1605

L. Annæi Senecæ Ad Serenvm De Tranqvillitate Animi Liber.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53700](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53700)

L. ANNÆI SENECAE^A
 AD SERENVM
 DE TRANQVILLITATE ANIMI
 LIBER.

ARGVMENTVM ET ORDO.

Hic libellus inter vtilis, & materie ac tractatu insignes. Scriptus est initio reditus sui ab exilio, cum ad Aulam, & Neroni instituendo, adnotus fuit. Hoc apparet ex Capitis I. verbis: Circumfudit me ex longo frugalitatis situ venientem multo splendore luxuria, & vndique circumsonuit. Luxuriam in Aulâ tangit, ignotam sibi antea & inuisam. Ordo in scripto confusus est, imò vix est: & traiectio, aut defectus, nisi fallor, in multis apparet. Summarium tamen hoc est. Occasio scribendi à suâ inconstantia, & quòd animi semper pendeat, parum firmi in alterutrâ parte, aut quieti. Hoc ait illorum esse, qui in viâ sunt ad Sapientiam, sed nondum peruenierunt, nec fructum eius gustant, Tranquillitatem. O magnum bonum! & quid ea est? describit. Quomodo perueniam? Inconstantiam fugiendo. Quid igitur ea? & hanc graphice describit. Ea pellitur variis remediis. primum Occupatione: eaque vel Publicâ, si tempora & indoles tua ferent, vel Privatâ, vt in optimis studiis meditationibusque versere. Non tamen subito à Rep. fugiendum: multas eius partes esse, & vnâ aliquam licere amplecti. Hec vsque ad Cap. IV. Tum addit, Si ad negotia imus, tria consideranda: Nosippos, Negotium, Homines quorum causâ, aut cum quibus, actitamus. In Nobis, estimandas Vires, quid & quatenus possimus, neque ultra tendamus. In Negotiis, an nos iis pares? item an non catena eorum sit, & longius ducent. regressus semper liberos habendos. In Hominibus, an digni illi labore nostro, & temporis impendo? non sunt autem Vani, Ambitiosi, nec in seriâ vllâ re occupati. Deinde Capite VII. parum coherentem addit, Amicum imprimis fidem tranquillitati & oblectamento facere: sed qui ingenio tristi non sit, & omnia accusanti. Iterum non optimus textus, & Cap. VIII. de Patrimoniorum modo. ea nec magna, nec nulla Tranquillitati apta, sed media: & que parcimoniâ producantur. Luxus autem vitandus, etiam in vtilibus vitæ instrumentis, vt Bibliothecâ & libris. Post hæc etiam saltus Cap. X. & Molestias in omni vitâ interuenire: sed Consuetudine molliri, tum Aspectu alienæ sortis, quæ sæpe deterior. Item Cupiditates non longè mittendas, sed ad propinqua, aut facilia prehendendi. Atque hæc Proficienti & tironi præcipit: nam Sapienti non opus, qui pugnat, imò vincit omnem fortunam. Quam talem & talem præcogitat, & ipsâ præuisione mollit aut frangit. Hæc adusque Cap. XII. Ab eo alia tractatiuncula, Non esse in Superuacuis laborandum, neque quantum potest in Alienis. Democriti caeleste præceptum inculcat: Nec priuatim, nec publice, multa agi. Iam Cap. XIV. à Leuitate arcet, itemque Pertinaciâ: id est, neque assidue in vitâ mutare: nec si male elegeris, præfractè inharere. Omnia autem æquo, ac penè hilari oculo adspicere. Quid enim vitæ, nisi minus? Postremo Simulatio (Cap. XVI.) fugienda, & anxia sui compositio: simplicitas assumatur, & interdum hilaritas, atque etiam conuiuia aut liberalior potus. Mergit hoc curas, & animum liberat atque at tollit. In fine claudit, dixisse se, Quæ Tueri Tranquillitatem possint, quæ Restituere: ex quibus videas partitionem quæ fuit, sed mehercules nunc non exstat. Itaque, vt multa Seneca, in partibus laudatum opusculum est; ordo vniuersi labat. atque id inuiriâ temporum, aut certè exscriptorum.

CAPVT PRIMVM.

INQVIRENTI mihi in me, ¹ Serene, quædam vitia apparebant resecta, in aperto posita, quæ ² manu prenderem, quædam obscuriora, & ³ in recessu, quædam non continua, sed ex interuallis redeuntia: quæ vel molestissima dixerim, vt ⁴ hostes vagos, & ex occasionebus assilientes, per quos neutrum licet, nec tamquam in bello paratum esse, nec tamquam in pace securum. Illum tamen habitum in me maxime deprehendo (quare enim non verum vt medico ⁵ fatear?) me nec bonâ fide liberatum iis, quæ timebam & oderam, nec ⁶ rursus obnoxium. In statu vt non pessimo, ita maxime querulo & moroso positus sum: ⁷ nec ægroto, nec valeo. Non est quòd dicas, omnium virtutum tenera esse principia, tempore ipsis duramentum & robur accedere. Non

B ignoro, etiam quæ ⁸ in speciem laborant, dignitatem dico, & eloquentiæ famam, & quicquid ⁹ ad alienum suffragium venit, morâ conualescere: & quæ ¹⁰ veras vires parant, & quæ ad placendum fucò quodam subornantur, expectant annos, donec paulatim colorem diuturnitas ducat: sed ego vereor, ne ¹¹ consuetudo, quæ rebus affert constantiam, ¹² hoc vitium in me altius figat. Tam bonorum, quam malorum, longa conuersatio ¹³ amorem inducit. Hæc animi inter vtrumque dubij, nec ad recta fortiter, nec ad praua vergentis, infirmitas qualis sit, non tam semel tibi possum, quam per partes ostendere. Dicam quæ accidant mihi: tu morbo nomen inuenies. Tenet me summus ¹⁴ amor parcimonie, fateor. placet non in ambitionem ¹⁵ cubile compositum, non ¹⁶ ex arculâ

COMMENTARIVS.

C AP. I. SERENE.] *Ad hunc scriptum. & est, opinor, Annæus Serenus, quem Prefectum vigilum Neronis, interemptum cum toto conuiuiò, esu fungorû. Plinius scribit, li. xxii. Certe inter amicos interiores Seneca fuit. Tacitus ita memorat Annali. xiiii. vbi de Ate libertâ. Ante Senecam obiit, & fatetur ipse mortem eius immodicè se fleuisse, epist. lxxiiii. Tamen quidam libri hic non Serene, sed Seneca præferunt, quasi hæc omnia verba & sermo Sereni sint, vsque ad 11. Caput. Quod mihi minime videtur: sed est familiare Senecæ, & opor-
tione siue occasionem scripti interdum figuratè proponere, & dilatare, atque ita ad rem venire.*

D 2. MANU PREND.] *Prouerbiale, de claris apertisq. De Benef. vi. cap. xlii. Soleo notare hunc in te affectum, & quasi manu prendere.*

3. IN RECESSV.] *Non in fronte & propaliam posita.*

4. HOSTES VAGOS.] *Vt Scythas aliquos, aut Numidas.*

5. FATEAR.] *Bene, nam vt idem epist. lliii. vicia sua confiteri, sanitatis indicium est. Iterumque: Morbi ad sanitatem tunc inclinant, cum ex abdito erumpunt.*

6. RVRVS OBNOX.] *Postis & prorsus legere: sed non muto. Obnoxium autem, morigerum, subiectum. Sallustius: Minari interdum ferro, ni sibi obnoxia foret. Vide Agell. lib. vii. cap. xvii.*

7. NEC ÆGROTO.] *Plerique incipientium aut*

proficientium sic affecti. Sed vt Seneca (epist. xx.) vitium est hæc diuersitas, & signum vacillantis animi, & nondum habentis tenorem suum.

8. IN SPECIEM.] *Quod minime virtus facit, quæ se contenta. Sed in speciem laborat. Ambitio, vt Dignitatem (ita hic appellat) consequatur; Eloquentia, vt Famam.*

9. AD ALIEN. SVFFR.] *Nam hæc talia ab aliorum iudiciis suspensa.*

10. VERAS VIRES.] *Vt virtus, & quidquid solidum petit.*

11. CONSVETVDO.] *Ouidius: Quod malè fers, assuesce, feres benè. multa vetustas Lenit.*

12. HOC VITIUM.] *Animi labantis & inconstantis.*

13. AMOREM.] *Lucretius:*

— consuetudo concinnat amorem.

14. AMOR PARCIM.] *Vel hæc & sequentia palam doceant, Senecam de se & in suâ personâ loqui.*

15. CVBILE COMPOSIT.] *Alio toro: purpureâ atque auratâ veste instratum, lecto argenteis, eburneis, aureis pedibus.*

16. EX ARCVLÀ.] *In quam deponere vestes solent, & vt niterent, ac pexæ essent, pondere imposito premere. Erant igitur Arcule, sed vicem etiam præli aut torcularis. Seneca epist. xciiii. Quis vmquam vestimenta æstimauit arculâ? Columella: Quales sunt arcule, in quibus vestimenta forensia conduntur. Noster epist. xcvi. De capsulâ totos, hos mundulos fortasse (vide ibi) appellat: vt hodie dicimus, Ex arculâ aliquem prodire.*

culâ prolata vestis, non ¹⁷ mille ponderibus aut tormentis splendere cogentibus pressa: ¹⁸ sed domestica, & vilis, nec seruata, nec sumenda sollicitè. Placet ¹⁹ cibus, què ²⁰ nec parent familia, ²¹ nec spectent: non ²² ante multos paratus dies, nec multorū manibus ministratus, sed parabilis facilisque, nihil habens accersiti pretiofive, vbilibet non defuturus, nec patrimonio grauis, nec corpori, nec rediturus ²³ quâ intrauerat. Placet minister ²⁴ incultus & ²⁵ rudis vernula; ²⁶ argentum graue ²⁷ rustici patris, sine vilo opere & nomine artificis; & mensa non varietate ²⁸ macularum conspicua, nec per multas elegantium dominorum ²⁹ successiones ciuitati nota: sed in vsum posita, quæ nullius conuiuē oculos nec voluptate moretur, nec accendat inuidiâ. Cùm benè ista placuerunt, præstringit animum apparatus alicuius ³⁰ pædagogij, diligentius quàm iam ³¹ intra priuatam larem vestita, & auro culta mancipia, & agmen seruorum nitentium. Iam domus etiam ³² quâ calcatur pretiosa, & diuitiis per omnes angulos dissipatis, ³³ tecta ipsa fulgentia, & ³⁴ affectator comesque patrimoniorum pereuntium populus. Quid perlucentes ad

inum B

17. MILLE PONDER.] *Vides quod de praelis dixi: ac sic appellant. Martialis:*

Sic tua suppositis pellucet praela lacernis,
Et micat innumeris arcula synthesisibus.

Miror probari erudito viro tibi, praela lacernis; longinquâ imagine, & ineptâ. Res clara est. & ita Statius:

— praelisque solute

Mira Dionæ fumit velamina telæ.

Ammianus Prefloria dixit, lib. xxviii. Solitis (lego solutis, vt in Statio) pressorū vestes, luce nitentes arbitrà, diligenter explorant. Iterum Martialis:

De Pallatinis dominæ quod ferica praelis.

18. SED DOMESTICA.] *An domi, & à meo, facta? hoc puto, non peregrina. an quâ domi solemus vti, obsoletere & minus splendete? Nam lautiores duplicem eam habebant, Domesticam & Forensis. Ammianus xxxi. de Hunnis, facete: Nec est alia illis Domestica vestis, alia Forensis: vt scilicet his Romanis. Cicero 11. De Finib. Aut vt vestitum, sic sententiam habeam, aliam Domesticâ, aliam Forensis. Adde Sueton. Augusti cap. lxxiii. Vitellij cap. ix.*

19. CIBVS QVEM.] *Nam in magnis opibus mira viri frugalitas, an quo nomine appellem? Vide epist. cix. & lxxx.*

20. NEC PARENT.] *Id est, in quo parando non multi occupentur.*

21. NEC SPECTENT.] *Nec grex puerorum mensa adstet, inhians atque imminens in lautorem cibum.*

22. ANTE MVLTOS.] *Atqui nec probetur cibus diu ante coctus, & spernant delicati. Paratus ergo, quasi & emptus: vt solent peregrina aucupia aut pisces. Tamen alij libri, imperatus: rectè, de nimia curâ & dispositione.*

23. QVA INTRAV.] *Per os, euomitione.*

24. INCVLTVS.] *Non auratus, aut canusnatus, nec Pædagogij in morem cultus.*

25. RVDIS VERNVLA.] *Domi natus. Non Phryx, aut Lycius, non à mangone petitus.*

26. ARGENTVM GRAVE.] *In quo nihil præter pondus æstimandum: non calatum. Plinio id Purum dicitur lib. 111. epist. 1. Apponitur cæna non minus nitida quàm frugi, in argento puro & antiquo. Iuuenalis: — argenti vascula puri.*

27. RVSTICI PATRIS.] *Non in vrbe nati, sed domo Cordubæ. Seneca apud Tacitum lib. xiv. Egone equestri & prouinciali loco ortus, proceribus ciuitatis annuoror?*

28. MACVLARVM.] *De Benefic. vii. cap. ix. Ed pretiosius (lignum hoc citri) quod illud in plures nodos arboris infelicitas torfit. Nam hæ sunt illa maculæ amata & æstimata olim: de quibus & Plinius, xlii. cap. xv. Præcipua dos in venam crispis, vel in vortices variis. Illud, oblongo euenit discursu, ideoque Tigrinum appellatur: hoc, in torto, & ideo tales Pantherinæ. Sunt & vndatim crispæ, maiore gratiâ, si pauonum caudæ oculos imitentur. Mox: Iuuant plura quoque in vnâ mensâ vitia. Et antè: Quod tanti emitur, arborum vitium est. quæ respondent illis Senecæ de arborum infelicitate. De his mensis, Lucanus:*

Dentibus his niueis sectos Atlantide siluâ

Imposuerunt orbem.

Nam lignæ iste mensæ ebore sustinebatur. Iuuenalis:

— latos nisi sustinet orbem

Grande ebur, & magno sublimis pardus hiatu.
Vide plura De Benef. loco iam citato.

29. SVCCSSIONES.] *Vt Plinij auro illa M. Tullij, & Asinij Pollionis, & Iuba regis, aliæque.*

30. PÆDAGOGII.] *Puerorum, qui sub pædogo, qui erant, vt nostri isti Honorarij pueri, quos Paigios (nescio an inclinâtâ illinc voce) vocamus. Vide me ad Annalem xv. Taciti.*

31. INTRA PRIVATVM.] *Vox priuatum, in nullo veterum exstat. quorum alij, intra latus, meus, intra lacum; Pinckant, intra larem. Haud malè hoc vltimum: sic tamen vt priora leuiter immutes, diligentiusque iam intra, vt explicet hoc de apparatu pædagogij, & dicat mancipia intra larem & domi, domini aut conuiuarum oculis, sic vestiri, sic coli. An placeat, diligentius quàm intra larem? & explicemus, diligentius quàm deceat priuatam domum. Palatinum & aule in morem, ministri coluntur. Enimvero aliquid Aula opponi, vel ex eo videtur: quod inibi mancipia aurata. Lampridius in Alexandro: Auratam vestem ministrorum nullus, vel in publico conuiuio habuit. Et de Pædogogianis istis Ammianus xxvi. Tunica auro distinctâ, vt regius minister, indutus, à calce ad pubem, in Pædogogianis pueri speciem. Plinius allusit, vbi de Auro: Honestius viri pædogogus id damus.*

32. QVA CALCATVR.] *Solum & pavementum, è marmore, auro & gemmis etiam mixtus.*

33. TECTA.] *Item auro vel ebore laqueata.*

34. ASSECTOR.] *Vt semper, nec desunt stultorum*

torum

A inum aquas, & ³⁵ circumfluentes ipsa conuiuia? quid epulas loquar, ³⁶ scēnā suā dignas? Circumfudit me ex longo ³⁷ frugalitatis situ venientem, multo splendore luxuria, & vndique circumsonuit. Paullum titubat acies: facilius aduersus illam animum, ³⁸ quā oculos attollo. Recedo itaque non peior, sed tristior: nec inter illa ³⁹ friuola mea tam latus incedo, tacitusque morsus subit, & dubitatio, numquid illa meliora sint. nihil horum me mutat, nihil tamen non concutit. Placet ⁴⁰ vim præceptorum sequi, & ⁴¹ in mediam ire Rempublicam: placet honores fascesque, non purpurā aut ⁴² aureis virgis ⁴³ adductum capessere, sed vt amicis propinquisque, & omnibus ciuibus, omnibus deinde mortalibus paratior vtiliorque; sim, ⁴⁴ propius positus. Sequor Zenonem, Cleanthem, Chrysippum: quorum tamen nemo ad Rempub. accessit, nemo ⁴⁵ non misit. ⁴⁶ Ad quam cum animum insolitum ⁴⁷ arietari permisi, vbi aliquid occurrit, aut ⁴⁸ indignū (vt in omni vitā humanā multa sunt) aut parum ⁴⁹ ex facili fluens, aut multum temporis res non magno æstimandæ poposcerunt, ⁵⁰ ad otium conuertor. & quemadmodum pecoribus, fatigatis quoque, velocior ⁵¹ domum gradus est: placet intra parietes suos vitam coercere. Nemo vllum auferat diem, nihil dignum ⁵² tanto impendio redditurus. sibi ipse animum hæreat, se colat, nihil alieni agat, nihil quod ⁵³ ad iudicem spectet: ⁵⁴ ametur expers publicæ priuatæque; curæ tranquillitas. Sed vbi lectio fortior crexit animum, & aculeos subdiderunt ⁵⁵ exempla nobilia: proflire libet in forum, commodare alteri ⁵⁶ vocem, alteri ⁵⁷ operam, etsi nihil profuturam, tamen conaturam prodesse: alterius coercere in foro superbiam, malè secundis rebus elati. ⁵⁸ In studiis puto inhe-

culē

stultorum diuitum arrosiores, & quod sequitur, arrosiores, vt nosse alibi.

35. CIRCUMFLUENTES.] *Epistola c. Concisura aquarum cubiculis interfluentium. Plura ibi.*

36. SCĒNA SVA.] *Cum domus, & cœnatio, & ministri tam culti sint: quidam epulæ, quæ in hoc velut C theatro exhibentur?*

37. FRUGALITATIS SITV.] *Hæc clamant omnino a Senecâ, & de Senecâ, ista dici. Veniebat vtr optimus ab exsilio (vt veterem eius frugalitatem omitam) & ab illis tenebris in hanc Aula lucem. itaque merito trepidat & exclamat, circumfundit se nouo splendore luxuriæ.*

38. QVAM OCYLOS.] *Ad me apto. & lectori ingenè aperto. animo quàm vultu, ad omnia externa, fortioerem esse.*

39. FRIVOLA.] *Tenuem vilemque, supellestem, & instrumentum. Glossæ: Friuola, vasa fictilia. Idem Isidorus lib. ix. Friuola vocantur proprie, vasa fictilia inutilia. Proprie, sed longius produciunt. Inuenalis: -iam friuola transfert Vcalegon.*

Seneca III. Controuer. Ego illos in friuola mea D inuitau.

40. VIM PRÆCEPTORVM.] *Intellegit præcepta Stoica, qui ad remp. mittebant.*

41. IN MEDIAM.] *Vt ille apud Horatium, vix anceps:*

Nunc agilis fio, & merfor ciuilibus vndis,
Nunc in Aristippi furtim præcepta relabor.

42. AVREIS VIRGIS.] *Putant olim, laureis: vt ad triumphorum spem alludat. Sed magis nunc adhaerim libris, qui totum hoc verbi spernunt. Virgis adductum, licetorum scilicet, qui virgas manu tenebant, usque, submouebant: siue & ipsas fasces vis interpretari. In Apuleij Milesiacâ i. Lixas, & virgas, & habitum prorsus magistratui conuenientem in te video. Sed hoc in coloniâ. vbi loco fascium, bacillis solent aut virga. Est qui aureas virgas hic tenet, & ad*

auratos fasces refert. Sciat, inferioris eui, & Principum modo fuisse.

43. ADDUCTVM.] *Id est, non insignibus illis honoris, aut honore ipso motum.*

44. PROPIVS POSITVS.] *Reip. iam admotus: non domi, & in otio latitans. Libri tamen scripti ferè, compositus. quod nec improbem, quasi in arenam certamenque, iam venerim, commissus cum rebus.*

45. NON MISIT.] *Alios præceptis suis iubent accedere, ipsi abstinent. De causâ istâ, in fine libri De vitâ beatâ.*

46. AD QVAM.] *Scripti quidam longè aliter (fortasse germanis): Vbi aliquid animam insolitam arietari percussit si tamen facias, aliquis animum insolitum.*

47. ARIETARI.] *Percuti, incurri. frequens nostro verbum.*

48. INDIGNVM.] *Cum indignitate coniunctum.*

49. EX FACILI.] *De Benef. III. cap. VIII. Qui beneficium ex facili largitus est.*

50. AD OTIVM.] *Rempublicam omitto.*

51. DOMVM GRADVS.] *Sic mihi ad me & mea, relictis publicis. Eo enim comparatio spectat.*

52. TANTO IMPENDIO.] *Nam vetera, veteri dicto: vixis in ἀνάλογο χρόνος: Maximum impendium, tempus.*

53. AD IVDICEM.] *Quod ab alieno iudicio pendeat. Deo & sibi placeat.*

54. AMETVR EXPERS.] *Ametur, ametur, cum poetâ,*

Et secura quies, & nescia fallere vita.

55. EXEMPLA NOB.] *Eorum qui remp. animosè tractarunt.*

56. VOCEM.] *Patroni vice.*

57. OPERAM.] *Advocati vice.*

58. IN STVDIIS.] *Ego hic defectum aut confusionem odorari videbar: nec satis, meo animo, ista contexta.*

cule melius esse res ipsas intueri, & harum causâ loqui: ceterum ⁵⁹ verba rebus permittere, ut quâ duxerint, hac inelaborata sequatur oratio. Quid opus est sæculis duratura componere? Vis tu ⁶⁰ non id agere, ne te posterit taceant? morti natus es: minus molestiarum habet funus ⁶¹ tacitum. Itaque occupandi temporis causâ, in usum tuum, non in præconium, aliquid simplici stilo scribe. minore labore opus est studentibus ⁶² in diem. Rursus ubi se animus cogitationis magnitudine leuauit, ambitiosus in verba est, altiusque ut spirare, ita cloqui gessit, & ad dignitatem rerum ⁶³ exit oratio: oblitus tum legis pressiorisque iudicij, sublimis feror, & ⁶⁴ ore iam non meo. Ne singula diutius persequar, in omnibus rebus hæc me sequitur bonæ mentis infirmitas: ⁶⁵ cui ne paulatim defluam vereor, aut quod est sollicitius, ne semper casuro similis pendeam, & plus fortasse sit, quam quod ipse prouideo. Familiariter enim domestica aspeximus, & semper iudicio fauor officit. ⁶⁶ Puto multos potuisse ad sapientiam peruenire, nisi putassent se peruenisse: nisi quædam in se dissimulassent, quædam ⁶⁷ apertis oculis transilissent. Non enim quod nos magis alienâ iudices ⁶⁸ adulatione perire, quam nostrâ. Quis sibi verum B dicere ausus est? quis non inter laudantium blandientiumque positus greges, plurimum tamen sibi ipse assentatus est? Rogo itaque, si quod habes remedium, quo hanc fluctuationem meam sistas, dignum putes me, qui tibi tranquillitatem debeam. Non esse periculosos motus animi, nec quicquam tumultuosi afferentes, scio. ut verâ tibi similitudine id de quo queror exprimam, non tempestate vexor, sed nausæ. Detrahe ergo quidquid hoc est mali, & succurre in conspectu terrarum laboranti. Quarto mehercule iam dudum, Serene, ipse tacitus, cui talem affectum animi similem puteim. ⁶⁹ nec vllius propius admoner exemplo, quam eorum qui ex longâ & graui valetudine expliciti, motiunculis, leuibusque interim offensis perstringuntur, & cum reliquias effugerint, suspicionibus tamen inquietantur, medicisque iam sani manum porrigunt, & omnem ⁷⁰ calorem corporis sui calumniantur. Horum, Serene, non parum sanum est corpus, sed sanitati parum assueuit: sicut est ⁷¹ quidam tremor etiam tranquillæ maris, aut lacus,

I I.

59. VERBA REBUS.] *Ad illud Horatianum: Verbaque præuiam rem non inuita sequentur.*

60. NON ID AGERE.] *Planè scribendum, nunc id. In eâ uoculâ emphasis, tu nunc mortalis, & breuis est, capere animo vis posterit ateni?*

61. TACITVM.] *Quietum & silens, non illud Publicum; in quo præco, designator, imagines, ludii, pompa. Sed & aliter Funus tacitum, hominis ignoti, & de quo nec sermo. Tale optat alter Seneca: Ætas per tacitum fluat. Sic cum transierit mei Nullo cum strepitu dies, Plebeius moriat senex.*

62. IN DIEM.] *Non annos aut æuam; ut ij qui æuam cogitant.*

63. EXIT ORATIO.] *Ita libri omnes: at Muretus, exurgit. Siquid mutandum, fecerim exilit, siue exsilit.*

64. ORE IAM.] *Et hic variant. alij, ore tantum modo: alij, ut meus, ore tamen meo. Atque hoc sanè ad vulgatum illud accedit, videturq; alludi ad Sibyllam Virgilianam, quæ Deo plena - maiorque uideri, Nil mortale sonans. Probat ipse in fine libelli: Tunc denique aliquid cecinit grandius ore mortali.*

65. CUI NE.] *Parum hæret: sed nec vulgatum alius, cum ne. mihi placebat, quin ne.*

66. PUTO MULTOS.] *Ego tecum, ô Annæe. Quot experimenta cepi in iuuentute huius? ὄνομασθῆναι, ut Plato appellat? & quam primum in uia pedem posuerunt, nisi eum habere in metâ. Itaque rectè Bion, ἄνθρωπος ἄνευ, ὁμοιοπῆς ἐν νότῳ: Opinonem*

aiebat, profectus impedimentum, siue (Græco ipso uerbo) incisionem esse. Cui Fabius consonat: Magnos quoque profectus frequenter perdit, arrogans de se persuasio.

67. APERTIS.] *Mallet, opertis, clausisq; Videntes videre noluerunt.*

68. ADULATIONE PERIRE.] *Veteris scriptoris uerbum in Io. Salisberienfi: Omnis Romanus adulatione corumpitur, aut corrumpit. Et de sui aut moribus Seneca epist. lx. Non sumus modica adulatione contenti, quidquid in nos adulatio sine pudore congeffit, tanquam debitum prendimus Iterum de Beneficiis vi. cap. xxx. Adulandi certamen est, & vnum amicorum omnium officium, vna contentio, quis blandissime fallat.*

CAP. II. 69. NEC VLLIVS.] *E meo & Pinciani libris, nec vlli propius admouerim exemplo: id est, non alij rei apius, magisque vicina comparauerim.*

70. CALOREM.] *Quem Febrim statim interpretatur.*

71. QUIDAM TREMOR.] *Idem De Brevit. vii. cap. ii. Velut in profundo mari, in quo post ventum quoque uolutatio est. Lucanus:*

sed ut timidus, Boreæ post flamina, pontus Rauca gemit.

Statius:
Ut si quando ruit debellata: sique reliquit
Eurus aquas, pax ipsa tumet, pontumque iacentem

Exanimis iam uoluit hiems.

Clau-

A cum ex tempestate requieuit. Opus est itaque non illis durioribus, ⁷² quæ etiam transcurrimus, ut alicubi obites tibi, alicubi irascaris, alicubi inltes grauius, ⁷³ sed illud quod vltimum venit, ut fidem tibi habeas, & rectâ ire viâ te credas, nihil auocatus transuerfis multorum vestigijs passim discurrentium, & quorundam circa ipsam errantium viam. Quod desideras autem, magnum & summum est, Deoq; vicinum, non concuti. Hanc ⁷⁴ stabilem animi sedem Græci *Εὐθυμίαν* vocant, de quâ Democriti ⁷⁵ volumen egregium est: ego Tranquillitatem voco. nec enim imitari, & transferre verba, ad illorum formam necesse est: res ipsa, de quâ agitur, aliquo signanda nomine est, quod appellationis Græcæ vim debet habere, non faciem. Ergo quærimus, quomodo ⁷⁶ animus semper ⁷⁷ æqualis, secundoque cursu eat, ⁷⁸ propitiusque sibi sit, & sua lætus adspiciat: & hoc gaudium non interrumpat, sed placido statu maneat, ⁷⁹ nec attollens se inquam, nec deprimens. Id Tranquillitas erit. Quomodo ad hanc perueniri possit, in vniuersum quæramus: sumes tu ex publico remedio, quantum voles. Totum interim vitium in medium protrahendum est, ex quo agnoscer quisque partem suam: ⁸⁰ simul tu intelliges, quanto minus negotij habeas cum fastidio tui, quàm hi quos ad ⁸¹ professionem speciosam alligatos, & sub ⁸² ingenti titulo laborantes, in suâ ⁸³ simulatione pudor magis, quàm voluntas tenet. Omnes in eadem causâ sunt, & hi qui leuitate vexantur, ac tædio, assiduaque mutatione propofiti, quibus semper magis placet ⁸⁴ quod reliquerunt: & illi, qui marcent & oscitant. Adiace illos, qui non aliter, quàm quibus difficilis somnus est, versant se, & hoc atque illo modo componunt, donec quietem lassitudine inueniant, statum vitæ suæ formando subinde, in co nouissimè manent, in quo illos non mutandi odium, sed senectus ad nouandum pigra deprehendit. Adiace & illos, qui ⁸⁵ non inconstantia vitio parum leues sunt, sed inertia. Viuunt, non quomodo volunt, sed quomodo ceperunt. Innumerabiles deinceps proprietates sunt, sed vnus effectus vitij, displicere sibi. Hoc oritur ab intemperie animi, & cupiditatibus timidis, aut parum prosperis, vbi aut non audent, quantum concupiscunt, aut non consequuntur, & in spem toti prominent, **C** semper instabiles mobilesque. quod necesse est accidere pendentibus. Omni vitâ ⁸⁶ pendent,

Claudianus: -ceu murmurat alti
Impacata quies pelagi, cum flamine fracto
Durat adhuc scintille tumor.

72. QVÆ ETIAM TRANS.] Videtur dicere, que nos iam peruasimus, à quibus liberi sumus. Si tamen lectio sincera: & pleraque in his aliquot clausulis anterioribus (iam ab illis verbis "In studiis" diluta, impura, aut suspecta sunt. Possis etiam interpretari, Quæ transcurrimus, quæ leuiter libamus & tangimus; quia iam supernacua.

73. SED ILLVD.] Siquid video, illo legendum. Opus non illis durioribus, sed isto leniore.

D 74. STABILEM.] Alludit ad Democriti vocem, qui Tranquillitatem *εὐθυμίαν* vocauit: Stabilitatem animi, & Constantiam. Imò & volumeneo titulo seorsim scripsit, præter illud *εὐθυμίας*, siue De Tranquillitate. Nam istud ad Seneca æuum peruenit, quod iam ostendit: illud prius perit, quod clarè Diogenes scribit: *ἢ δ' Εὐθυμίας εὐθυμίας*, inquit, Nam Constantia eius non reperitur.

75. VOLUMEN EGREGIUM.] Laudat, & moues desiderium: frustra. fuit, ut multa alia præclara. Sed & Panetij Stoici eadem inscriptione liber, item Hipparchi Pythagorici: denique & Plutarchi Charonæi, qui existat.

76. ANIMVS SEMPER.] Descriptio est Tranquillitatis vberior, quam ipsam ita Democritus efformabat: *Καθ' ἡν γαλινῶς καὶ ὠσεῖς ἢ ψυχὴ διατετα, ὡσεὶ ἡνδρὸς ταεττοῦδὸν ὄσθου, ἢ διουδαμνοίας, ἢ ἀλλω τινὸς τῶ δόου:* Per quam tranquillè & con-

stanter animus agit, nullo metu perturbatus, vel superstitionis, vel alterius affectus.

77. ÆQUALIS.] Fortè, æquali secundoque. Est Stoicorum *ἡεγία*.

78. PROPITIVSQVE SIBI.] Volens & benignus, non sibi aut fortuna sue iratus.

79. NEC ATTOLLENS.] Planè qualis ille Cottæ apud Sallustium: Bonæ secundæque res, opes non ingenium mihi mutabant. Enimvero mutari ad hæc incerta & externa, ut Epictetus loquitur, *ἰδω-
του ἰδωῖς καὶ χρονοῦ*: imperiti constitutio est, & character.

80. SIMVL TV.] Hæc verba videantur pro iis, qui priorem totam partem & querelam Sereni esse volunt interrogantis. Sed, ut rem dicam, hic libellus satis confusus est: à scriptore, an ab æuo: sed confusus.

81. PROFESSIONEM.] Ad Philosophos falsos hoc referit an ad eos, qui in luce publicâ, magistratus & rectores: utrous potest.

82. INGENTI TITVLO.] Sub præscriptione honestâ, siue sapientia, ut philosophi, siue cura publicâ & tutelæ, ut alij.

83. SIMVLATIONE.] Quâ præferunt sibi bonè & beatè esse, incunde & tranquille viuere.

84. QVOD RELIQVERVNT.] Vt viduis mulierculis defuncti mariti.

85. NON INCONSTANTIA.] Veteres, constantia, ex quo Pincianus: qui non constantia, in vitio. Assentior, sed hoc amplius, in vitâ legi vellem.

86. PENDENT.] Parum suauiter repetitur: nam præiuit pendentibus, sed passim hic interpolatio.

dent, & inhonesta se ac difficilia docent, coguntque: & ubi sine premio labor est, torquet illos irritum dedecus, nec dolent praua, sed frustra voluisse. Tunc illos & poenitentia cepti tenet, & incipiendi timor, subrepsitque illa iactatio animi, non inuenientis exitum, quia nec cupiditatibus suis imperare, nec obsequi possunt, & cunctatio vite parum se explicantis, & inter⁸⁷ destituta vota torpentis animi situs. Quæ omnia grauiora sunt, ubi odio infelicitatis operosa ad otium profugerunt, & ad secreta studia: quæ⁸⁸ pati non potest animus ad ciuilia erectus, agendi que cupidus, & naturâ inquietus, parum scilicet in se solatiorum habens: idcoque detractis oblectationibus, quas ipsæ occupationes difficultatibus præbent, domum, solitudinem, parietes non fert, inuitus adspicit se sibi relictus. Hinc illud est tædium, & displicentia sui, & nusquam residentis animi voluntatio, & otij sui tristis atque ægra patientia: vtique ubi causas fateri pudet,⁸⁹ tormenta introrsus egit verecundia, in angusto inclusæ cupiditates, sine exitu, se ipsæ strangulant. Inde maior mareorque, & mille fluctus mentis incertæ, quam inchoata habent suspensam, deplorata tristem: inde ille affectus otium suum detestantium, quærentiumque nihil ipsos habere quod agant, & alienis incrementis inimicissima inuidia. Alii enim liuorem infelix inertia: & omnes destrui cupiunt, quia se non potuerunt prouehere: & ex hac deinde auersatione alienorum processuum, & suorum desperatione, obirascens fortunæ animus, & de sæculo querens, & in angulos se retrahens, & poenæ incubans suæ, dum tædet sui, pigetque. Naturâ enim humanus animus agilis est, & pronus ad motus. grata omnis illi excitandi se abstrahendi que materia est; gravior quibusque pessimis ingeniis, quæ occupationibus libenter deteruntur. Vt vlcera quædam nocituras manus appetunt, & tactu gaudent, & scedam corporum scabiem delectat, quicquid exasperat: non aliter dixerim his mentibus,⁹⁰ in quas cupiditates velut mala vlcera eruperunt, voluptati esse laborem vexationemque. Sunt enim quædam, quæ corpus quoque nostrum cum quodam dolore delectant: vt versare se, & mutare nondum fessum latus, & aliò atque aliò⁹¹ positum ventilari. Qualis ille⁹² Homericus Achilles est, modò pronus, modò supinus, in varios habitus se ipse componens. quòd proprium ægri est, nihil diu pati, & mutationibus vt remediis vt. Inde peregrinationes suscipiunt vagæ, & litora pererrantur, & modò mari se, modò terrâ experitur semper presentibus infesta leuitas. Nunc Campaniam petamus. iam⁹³ delicata fastidio sunt: inculta videantur. Bruttos & Lucanos saltus persequamur. Aliquid tamen inter deserta amœni requiratur, in quo luxuriosi oculi longo locorum horrentium squallore releuentur. Tarentum petatur,⁹⁴ laudatusque portus, & hiberna cæli mitioris, & tecta vel⁹⁵ antiquæ satis opulenta turbæ. Iam flectamus cursum ad urbem. nimis diu⁹⁶ à plausu &⁹⁷ fragore aures vacauerunt:

iuuat

87. DESTITUTA VOTA.] *A successu & Fortunâ.*

88. PATI NON POTEST.] *Nec mirum.* nam primum argumentum est (*nostræ epist. 11.*) compositæ mentis, posse consistere, & secum morari. *Horatius in istos:*

Non horam tecum esse potes, non otia rectè

Ponere, teq; ipsum vitas fugitiuus & erro.

89. TORMENTA.] *Cum articulo scriberem, & tormenta.*

90. IN QVAS.] *Fortè, in quis, id est, quibus.*

91. POSITVM.] *Gruterus, positi.*

92. HOMERICVS ACHIL.] *Versus quos tangit, in Iliad. ω.*

Ἄλλοτ' ἔβη πλεῦράς κατακείμενος, ἄλλοτε δ' αὖτε

Ἵππιος, ἄλλοτε δ' ἔσθλητος, τότε δ' ἔρβος ἀνασάς:

Nunc lateri incumbens, iterum post paullo

supinus

Corpore, tū pronus, tū surgens deniq; rectus.

Quos & Iuuenalis adspexit, aut verit:

- noctem patitur lugentis amicum

Pelidæ, cubat in faciem, mox deinde supinus.

93. DELICATA.] *Ad ipsam Campaniam refer, quæ*

nihil nisi cæli soliq; delicia: præsertim vt tunc culta.

94. LAUDATVSQVE PORTVS.] *Linio descriptus, libro xxv. & Floro 1. cap. xviii.*

95. VEL ANTIQVÆ.] *Sententia est, Tecta etiam nunc tam multa & lata, vt vel antiquam turbam (id est, quæ olim fuit) possint capere. Nam Tarentum, Croton, Metapontus, magna illa & florentissima olim opida (ita vices rerum sunt) tunc deserta. Nominatim hoc de Tarento, Strabo: Vetus mutus ambitum habet magnum, nunc autem maior urbis pars, ad Isthmum sita, deserta est. Dio Chrysostomus in Tarsico primo: Nonne Sybaris, quæ maximè luxuriata est, maximè perit? nonne Croton & Thurijs, & Metapontus, & Tarentum? quæ olim sic florentes & potentes, quæ urbe non sunt nunc desertiores? Tamen suspecta lectio.*

96. A PLAVSV.] *Theatrali.*

97. FRAGORE.] *Circensi. Iuuenalis:*

- & fragor aurem Percutit, euentum viridis quo colligo panni. Neque nego in theatris potuisse

& fragorem esse populi incitari: sed magis in Circo, vici-

torie illo euentu, inter factiones & sponsones.

A iuuat iam & humano sanguine frui. Aliud ex alio suscipitur, & spectacula spectaculis mutantur: vt ait Lucretius,

Hoc se quisque modo 98 semper fugit.

Sed quid prodest, si non effugit? sequitur se ipse, & vrget grauissimus comes. Itaque scire debemus, non locorum vitium esse quo laboramus, sed nostrum. Infirmi sumus ad omne tolerandum, nec laboris patientes, nec voluptatis, nec nostra, nec vllius rei diutius. Hoc quosdam egit ad mortem, quod proposita saepe mutando, in eadem reuoluebantur, & non reliquerant nouitati locum. Fastidio illis esse cepit vita, & ipse mundus: & 100 subit illud rabidarum deliciarum: 101 *Quousque eadem?* Aduersus hoc tardium quo auxilio putem vtendum, quaeris. Optimum erat (vt ait 102 Athenodorus) actione rerum & Reip. tractatione, & officiis ciuilibus se detinere. nam vt quidam sole, & exercitatione, & cura corporis, diem ducunt, athleticque vtilissimum est, lacertos suos, roburque cui se vni dicauerunt, maiore temporis parte nutrire: ita nobis animum ad B rerum ciuiliu certamen parantibus, in opere esse, non longe pulcherrimum est? Nam cum vilem se efficere ciuibus mortalibusque propositum habeat, simul & exercetur & proficit, qui in medijs se officijs posuit, communia priuataque, pro facultate administrans. Sed quia in hac, inquit, tam insanâ hominum ambitione, tot calumniatoribus in deterius recta torquentibus, parum tuta simplicitas est, & plus futurum semper est quod obftet, quam quod succedat, 103 à foro quidem & publico recedendum est: sed habet, vbi se etiam in priuato lare explicet magnus animus. nec vt leonum animaliumque impetus caueis coercetur: sic hominum, quorum 104 maxime in seductu actiones sunt. Ita tamen delituerit, vt vbicumque otium suum absconderit, prodesse velit & singulis & vniuersis, ingenio, voce, consilio. Nec enim is solus Reip. prodest, qui 105 candidatos extrahit, & tuctur reos, & de pace belloque censet: sed qui iuuentutem exhortatur, qui in tantâ bonorum praceptorum inopiâ, virtute instruit animos, qui ad pecuniam luxuriamque cursu ruentes prensat ac retrahit, & si nihil aliud, certe moratur, in priuato publicum negotium agit. An ille plus praestat, qui 106 inter peregrinos & ciues, aut vrbano pra-

III.

98. SEMPER FUGIT.] *Illud, semper, non est in Lucretio, & versus respicit. At locus eius, huic compar, insignis est, & merito adscribendus, lib. III.*

— vt nunc plerumque videmus,

Quid sibi quisque velit, nescire & quaerere semper:

Commutare locum, quasi onus deponere possit.

Exit saepe foras magnis ex adibus ille,

Esse domi quem pertasum est, subitoque reuertit:

Quippe foris nihilo melius qui sentiat esse.

Cum agens mannos ad villam hic praecipitanter,

Auxilium tectis quasi ferre ardentibus instet:

Oscitat extemplo tetigit cum limina villae,

Aut abit in somnum grauis, atque obliuia quaerit,

D Aut etiam properans urbem petit, atque reuifit.

Hoc se quisque modo fugit, at, quod scilicet,

vt fit,

Effugere haud potis est, ingratis heret, & angit.

99. NEC NOSTRAE.] *Phrasia cum alibi, tum in Livio crebra. Lib. III. Patres suarum rerum erant, amissa publicâ. Et XXIII. Plebs nouarum rerum & Annibalis tota esse.*

100. SUBIT ILLUD.] *Magis, subit, & nescio an statim rabidarum, pro rabidarum. Si hoc tenes, sententia erit, delicias acres, efferas, & insipientes eo prurumpere, vt mortem ament, se oderint. Si, quod subitio, delicias languentes, deficientes (vt solet à nimio usu) radio ire ad mortem.*

101. QUOUSQUE EADEM?] *Dormire, surgere,*

ingerere, egerere, libidinari, satiscere, & omnia in orbem. Lucretius, in contemptu vitae:

Præterea, verlamur ibidem, atque infumus vsque,

Nec noua viuendo procuditur vlla voluptas.

CAP. III. 102. ATHENODORVS.] *Aliquot isto nomine, & quidem secta Stoica fuerunt. Vide Manud. I. Dissert. XII.*

103. A FORO QUIDEM.] *Ita idem suadet & probat, epist. XXVIII. Si liceat disponere se, conspectum quoque fori & viciniam procul fugiam. Plura tibi vide.*

104. MAXIME.] *Imò, maximæ.*

105. CANDIDATOS EXTRAHIT.] *Producit ad petendum, suffragator est. Nam ita in comitijs illis Senatorijs (hoc Principum aeo) fiebat. Vide Plinij epistolam XX. libri III. & eiusdem Panegyricum. Adde & epist. VIIII. nostri Senecæ, sententiâ consimili: Non videor tibi plus prodesse, quam cum ad vadimonium aduocatus descenderem, aut tabulis testamenti anulum imprimerem, aut in Senatu candidato vocem & manum commodarem? Alioqui & legi poterat, qui candidatus extrahit & tuctur reos. Nam aduocati & honestiores, in tali veste.*

106. INTER PEREGRINOS.] *Primus Praetor in vrbe ius, & inter ciues dixit, creatus anno Vrbeis CCC. XCVIII. atque is Vrbanus ideo dictus. Postea, non sufficiente eo, & multitudine peregrinorum influente in urbem, alter additus, qui ius diceret inter ciues & Peregrinos. Id factum anno DX.*

N 4

107. AD-

prætor aduentibus¹⁰⁷ assessoris verba pronunciat: quàm¹⁰⁸ qui docet quid sit iustitia, A
 quid pietas, quid patientia, quid fortitudo, quid mortis contemptus, quid deorum in-
 tellectus,¹⁰⁹ quantum bonum sit bona conscientia? Ergo si tempus in studia conferas,
 quod subduxeris officiis,¹¹⁰ non deserueris, nec munus detractaueris. Neque enim ille
 solus militat, qui in acie stat, &¹¹¹ cornu dextrum læuūque defendit: sed & qui por-
 tas tuetur, & statione minus periculosâ, non otiosâ tamen fungitur, vigiliasque seruat,
 & armamentario præest. quæ ministeria quamuis incruenta sint,¹¹² in numerum sti-
 pendiorum veniunt. Si te ad studia reuocaueris, omne vitæ fastidium effugeris: nec no-
 ctem fieri optabis tædio lucis, nec tibi grauis eris, nec aliis superuacuuus: multos in ami-
 citiam attrahes, affluetque ad te optimus quisque. Numquam enim¹¹³ quamuis obscu-
 ra virtus latet, sed¹¹⁴ mittit sui signa. quisquis dignus fuerit, vestigiis illam colliget. Nam
 si omnem conuersationem tollimus, & generi humano renunciamus, viuimusque in nos-
 tantum conuersi, sequetur hanc solitudinem, omni studio carentem, inopia rerum agen-
 darum. Incipiemus ædificia alia ponere, alia subuertere, & mare submouere, & aquas B
 contra difficultates locorum ducere, & malè dispensare tempus, quod nobis natura con-
 sumendum dedit. Alij parcè illo utimur, alij prodigè: alij sic impendimus, vt possimus
 rationem reddere: alij, vt nullas habeamus¹¹⁵ reliquias. Quare nihil turpius est, quàm
 grandis natu senex, qui nullum aliud habet argumentum, quo se probet diu vixisse,
 præter aratem.¹¹⁶ Mihi, carissime Serene, nimis videtur submississe temporibus se Athe-
 nodorus, nimis citò refugisse. Nec ego negauerim aliquando cedendum: sed sensim re-
 lato gradu, & saluis signis, saluâ militari dignitate. Sanctiores tutioresque sunt hostibus
 suis, qui in fidem cum armis veniunt. Hoc puto virtuti faciendum, studioseque virtu-
 tis, si præualebit fortuna, & præcidet agendi facultatem; non statim auersus inermisque
 fugiat, latebras quærens, quasi vllus locus sit, quò non possit fortuna persequi: sed parcius
 se inserat officiis, & cum dilectu inueniat aliquid, in quo vtilis ciuitati sit. Militare non
 licet: honores spectet. priuato viuendum est? sit orator. silentium indictum est? tacitâ
 aduocatione ciues iuuet. periculosum etiam ingressu forum est? in domibus, in specta- C
 culis, in conuiujs, bonum contubernalem, amicum fidelem, temperantem conuiuiam
 agat. Officia si cuius amiserit, hominis exerceat. Ideò magno animo nos¹¹⁷ non vnius
 vrbs mœnibus clausimus, sed in totius orbis commercium emissimus; patriamque no-
 bis mundum professi sumus: vt liceret latiorem virtuti campum dare. Præclusum tibi
 tribunal est, & rostris prohiberis, aut comitijs: respice post te, quantū latissimarum regio-
 nū pateat, quantum populorū. numquam tibi ita magna pars obstruetur, vt non maior
 relinquantur. Sed vide, ne totū istud vitium tuū sit. non vis enim nisi consul, aut¹¹⁸ pry-
 tanes,

107. ADSESSORIS VERBA.] *Quæ ille peritus iuris dictasset, quibus sententiam concepisset. Notum Adressor hoc munus. atq; ita emendauit hunc locum Iac. Cuiacius XXIII. Obseru. cap. XL. Et si nec litterâ minus meus laudatus ille codex.*

108. QUI DOCET.] *Absunt hæc duo verba omnibus libris, tamen apta & tenenda.*

109. QUANTVM BONVM.] *Ita Erasmus vulgauerat, tenuitq; Muretus. At Pinciani codices, quàm gratuitum bonum sit bona conf. Quidam Cruteri, & meus, quantum grauidorum hominum sit bona conf. Adhæream Pinciani, & explicem: Gratuitum bonum, quòd reliqua pretio aut labore, hoc vltro, & voluntate solâ, paretur.*

110. NON DESERERIS.] *Meus, te non deserueris. nec malè. Illud tamen à militiâ, aptius videtur.*

111. CORNV DEXTRVM.] *Acies in duo cornua plurimum diuidi solet, quòd notum. putarem tamen coumodius legi, cornu dextro, læuoue. Neque enim vnus vir totum cornu defendit.*

112. IN NUMERVM.] *Id est, stipendijs accensetur:*

as & nomen militare capiunt. Non audio qui corrigit, in numerorum stipendia: id est, cohortium, inquit. Apag. vulgat à nihil melius aut clarus.

113. QUAMVIS OBSCVRA.] *Esti non in luce & publico posita. est in priuato paruoq; late.*

114. MITTIT SVI SIGNA.] *Lumen & radios D spargit. An à feris magis sumptum, quæ odorcm & vestigia relinquunt, vs vestigandæ?*

115. RELIQV IAS.] *Nihil appareat, nihil facti operis exsset.*

116. MIHI CARISSIME.] *Hactenus Athenodori sententia: nunc Seneca, qui aliquid distinguit, aut mutat.*

117. NON VNVS VRBIS.] *Vide De Vitâ beatâ, cap. XXXI.*

118. PRYTANES.] *Atheniensium magistratus, apud quos, electis triginta tyrannis, decem à Thra- sybulo reip. præpositi: maxis quoque à Pausania spectis, quinquaginta isti Prytanis instruit. de quibus Demosthenes 11. Philipp. atque alibi, Pollux libro VIII. & Harpocration his verbis: οὐράνεος, ὡς*

A tunc, aut ¹¹⁹ ceryx, aut ¹²⁰ suses administrare Remp. Quid si militare nolis, nisi imperator, aut tribunus? etiam si alij ¹²¹ primam frontem tenebunt, te fors inter ¹²² triarios posuit: inde voce, adhortatione, exemplo, animo milita. Præcis quoque manibus ille in prælio inuenit, quod partibus conferat, qui stat tantum, & clamore iuuat. Tale quiddam facies, si à primâ te Reip. parte fortuna submouerit; stes tamen, clamore iuues: si quis fauces opprefferit; stes tamen, & silentio iuues. Numquam inutilis est opera ciuis boni. auditu enim, visu, vultu, nutu, obstinatione tacitâ, incessuq; ipso prodest. Vt salutaria quædam, citra gustum ¹²³ tactumque, odore proficiunt: ita virtus vtilitatem etiam ex longinquo & latens fundit, siue exspatiatur & fruitur suo iure; siue precarios habet accessus, cogiturque vclâ contrahere; siue otiosa mutaque est, & angusto circumscripta, siue adaptata: in quocumque habitu est, prodest. Quid? tu parum vtile putas exemplum bene quiescentis? ¹²⁴ Longè, inquam, optimum est miscere otium rebus, quotiens actiuosa vita impedimentis fortuitis, aut ciuitatis conditione prohibetur. Numquam enim vsque eò interclusa sunt omnia, vt nulli actioni honestæ locus sit. Numquid potes inuenire urbem miseriozem, quàm Atheniensium fuit, cum illam triginta tyranni diuellerent? mille ¹²⁵ trecentos ciues, optimum quemque, occiderant: nec finem ideò faciebat, sed irritabat se ipsa sæuitia. In quâ ciuitate erat ariopagos, religiosissimum iudicium, in quâ senatus populusque senatui similis: coibat quotidie carnificum triste collegium; & infelix curia tyrannis angusta. Poteratne illa ciuitas conquiescere, in quâ tot tyranni, ¹²⁶ quot satellites erant? Ne spes quidem vlla recipiendæ libertatis animis poterat offerri: nec vlli remedio locus apparebat, contra tantam vim malorum. vnde enim miseræ ciuitati tot ¹²⁷ Harmodios? Socrates tamen ¹²⁸ in medio erat, & lugentes patres consolabatur, & desperantes de Rep. exhortabatur, & diuitibus opes suas ¹²⁹ metuentibus exprobrabat ¹³⁰ seram periculosâ auaritiâ penitentiam; & imitari volentibus magnum circumferebat exemplar, cum inter triginta dominos liber incederet. Hunc tamen Athenæ ipsa in carcere occiderunt: & qui tutò insultauerat agmini tyrannorum, eius libertatem libera ciuitas non tulit: vt scias & in afflictâ Rep. esse occasionem sapienti viro ad se proferendum, & in florenti ac beatâ, ¹³¹ pecuniam, inuidiam, mille alia vitia ¹³² inermia regnare. Vt cumque ergo se Resp. dabit, vt cumque fortuna permittet, ita aut ¹³³ explicabimus nos, aut contrahemus: vtique mouebimus, nec alligati metu torpebimus. Imò ille vir fuerit, qui periculis vndique imminentibus, armis circâ & cathenis fremen-

ἡγορᾷ ἀπέπεσε ἐνδὸς μίας; φιλῆς, οἱ δὲ τριακοῦντι ἀπέδρασαν τὰ ὑπὸ τῆς βουλῆς παρὰ τοὺς πόδας: Prytanes, quinquaginta viri ex vna tribu electi, qui omnia administrant à Senatu decreta. Idem summi magistratus nomen & Rhodis fuit, apud Linium XLII. Plutarchum in Politiis, Appianum IV. Ciuil.

119. CERYX.] Libri, vi in ignotiore voce, vacillant, & meus tenet præfert. Sed vulgatum, verum: estq; Ceryx, præco, legatus: etiam qui sacra Cereris tractabat. Ceryx, vel ad discrimen ἡγορῆς: de quibus Athenæus aliquid lib. XIII. & Plutarchus in Alcibiade.

120. SYFES.] Panorum supremus Dictator, in Lino. Vide Festum, eâ voce.

121. PRIMAM FRONTEM.] Hoc est, quod ipse De Constantiâ sap. cap. vlt. scribit, in primâ acie altos ordines stare. Vide Militiam nostram.

122. TRIARIOS.] Qui tertij in acie, vltimiq;.

123. TACTVMQVE.] Quidam libri; citragustum, tactu, odore: neque id malè, est vulgatum præfero.

124. LONGE, INQVAM.] Haud satis herere cum prioribus videtur: nisi refers ad illa contra Athenodorum dicta.

125. TRECENTOS.] Alij quingentos tradunt.

126. QVOT SATELL.] Meus, & alij scripti, tot tyranni erant, quot satellites essent? Futo verum, si vocula educatur latens: quot sat satellites essent. Erant enim triginta tyranni: atqui satis erat, inquit, tot vel satellites tyrannidis esse. De tyrannide autem istâ, noster epist. CIV.

127. HARMODIOS] Tyrannicidas. Vide lib. VII. De Benef. cap. XIV.

128. IN MEDIO.] Cicero ad Atticum, VIII. Quasi locupletior mihi querendus sit auctor, quam Socrates, qui cum xxx. tyranni Athenis essent, pedem portâ non extulit.

129. METVENTIBVS.] Quia diuites maximè periclitantur sub tyrannis.

130. SERAM.] Antè enim opes exponenda pro patriâ, contra Lacedæmonios; & priusquam eò deciderent.

131. PECVNIAM.] Ita sanè libri: est Mæretus, impotentiam, quæ Pinciani nuda coniectura est. An pecuniam retinemus, & auaritiâ, siue potius corruptelas à pecuniâ explicamus? an petulantiam, siue proteruiam placet substitui?

132. INERMIA.] Togata, & tyrannidi a maxima opponit.

133. EXPLICABIMVS NOS.] Salutare præceptum, & simul

tibus, non ¹³⁴ alliserit virtutem, nec ¹³⁵ absconderit. ¹³⁶ Non enim debet seruantem se A
obruere. Vt opinor, Curius Dentatus aiebat, *Malle esse se mortuum, ¹³⁷ quam vivere.* Vltimum malorum est, ex viuorum numero exire, antequam moriaris. Sed faciendum erit, si in Reip. tempus minus tractabile incideris, vt plus otio ac litteris vindices: nec aliter quam in periculosâ nauigatione, subinde portum petas: nec expectes donec res te

IV. dimittant, sed ab illis te ipse disjungas. Inspicere autem debemus primum ¹³⁸ nosmetipsos, deinde quæ aggredimur negotia, deinde eos quorum causâ, aut cum quibus agendum est. Ante omnia, necesse est seipsum æstimare: quia ferè plus nobis videmur posse, quam possumus. Alius eloquentiæ fiduciâ prolabitur, alius patrimonio suo plus imperauit, quam ferre possit: alius infirmum corpus laborioso oppressit officio. Quorumdam parum idonea est verecundia rebus ciuilibus, quæ ¹³⁹ firmam frontem deliderant: quorumdam ¹⁴⁰ contumacia non facit ad aulam. quidam non habent iram in potestate: & illos ad temeraria verba qualibet indignatio effert. quidam vrbانيتatem nesciunt continere, nec periculosis abstinent salibus. Omnibus his vtilior negotio quies est. B

V. feròx impatiensque natura, irritamenta nocitura libertatis euitet. *Æstimanda sunt deinde ipsa, quæ aggredimur, & vires nostræ ¹⁴¹ cum rebus, quas tentaturi sumus, comparandæ. Debet enim semper plus esse virium in latore, quam in onere. necesse est ¹⁴² opprimant onera, quæ ferente maiora sunt. Quædam præterea non tam magna sunt negotia, quam fecunda, multumque negotiorum ferunt. & hæc refugienda sunt, ex quibus noua occupatio multiplexque nascetur. Nec accedendum eò, vnde liber regressus non sit: his admouenda manus est, quorum finem aut facere, aut certè sperare possis.*

Relin-

& simul politicum, vt rebus temporibusque, virtute saluâ, aptemur. Socratis dictum huc facit: O βίος, ὡς ἀνὴρ ὀφθαλμῶν, ἀβύσσος ἡσυχίας, ἀπὸ τοῦ ἀποθανόντος ἀποστρέφεται ὄψος. ἢ βίος ἡσυχίας: Vita, velut organum, intentione & remissione aptata, iucundior redditur: nisi alio hoc etiam ducas, ad quietem scilicet labore temperatam. Lucanus ad Pisonem:

Temporibus seruire decet. qui tempora certis Ponderibus pensabit, eum si bella vocabunt, Miles erit: si pax, positus toga vestiet armis.

134. ALLISERIT.] *Id est, nec pernicaciâ aut ambitione præpositâ, se vitamque, frigerit: quasi in scapulum nauem vltro miserit.*

135. ABSCONDERIT.] *Turpiter se subduxerit, latuerit. Vult medium teneri, qualem suum Agricola Tacitus facit, peritum obsequii, eruditumque vtilia honestis miscere. Eundem, non contumaciâ, neque inani iactatione libertatis, famam fatumque prouocasse: sed obsequium & modestiam, cui industria tamen & vigor adessent, prætulisse. Idem, de M. Lepido: Hunc ego, temporibus illis, grauem & sapientem virum fuisse comperior. nam pleraque ab seuis adulationibus aliorum in melius deflexit: neque tamen temperamenti egebat, cum æquabili auctoritate & gratiâ apud Tiberium vigeret.*

136. NON ENIM.] *Ita Erasmi editio, & ex eâ vulgata. Muretus, Non est enim seruare se, obruere: viderit quo auctore, non cerè libris. Quorum alij, Non enim debet seruare se, vel obruere: alij, vt meus, Non enim seruare se voluit, nec obruere. Ego elucebam: Non enim cernuare se vult, nec obruere. Neutrum, inquit, sapiens facit. nec cernuat se, & abiicit primum ac præcipuum, nec item obruit, & abscondit. Planè respondent priori clausula, eamque explicant: nec allidet virtutem, nec abscondet. Cernuo autem siue & Cernullo, veteris & medij*

æui probum solensque verbum est. Ipse nosser, epist. viii. Non euerit eos Fortuna, sed cernullat & allidit. Et notes ibi quoque iungi & parari cum verbo Allidendi.

137. QUAM VIVERE.] *Repetendum commune verbum, mortuum. Sententia est, malle se reuera esse mortuum, quam mortuum inter vivos agere. Laetius in hoc genus:*

Mortua cui vita est propè iam viuo atque videnti.

Seneca alibi: Otium sine litteris, mors est, & vni hominis sepultura. Et de ignauro illo: Vatiis hic situs est. Quid Plato? Οὐκ ἔστι τῆ ψυχῆ μὴ ἐπιγνώσει χρεῖσθαι, τοῦ τὰ πρὸ ἀγνοίας ἡσυχίας τῆ ψυχῆ καὶ μὴ ἐπιπείρωσιν, ἢ τῆν πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀντὶ τῶν: Quisquis animâ & vitâ vti nescit, huic quiescere animâ, nec vltâ viuere melius, quam sic viuere apud se. Est ipsa sententia Curiiana.

CAP. III. 138. NOSMETIPPOS.] *De Irâ iii. cap. vii. hæc sic paritè: Quotiens aliquid conaberis, te simul, & ea quæ paras, quibusque pararis, ipse metire. Et si ibi fortasse verius, quibusque parabis: id est, quorum causâ & gratiâ, vt hic sequitur.*

139. FIRMAM FRONTEM.] *Benè, at libri omnes prisca, & meus: primam frontem. Quod interpretari possis, aut eximiam & notabilem in diuitie: aut primò & ante omnia assumendam talem frontem.*

140. CONTVMACIA.] *Nam Aula vult obsequentes. Tacitus: Labeo incorruptâ libertate, & ob id famâ celebratior, Capitonis obsequium dominantibus magis probabatur.*

CAP. V. 141. CVM REBUS.] *Eadem lege iii. De Irâ, cap. vi. extremo, & vii. primo.*

142. OPPRIMANT.] *Propertius: Turpe est, quod nequeas, capiti committere pondus, Et pressum inflexo mox dare terga genu.*

CAP.

A Relinquenda, quæ latius actu procedunt, nec ubi proposueris, desinunt. Hominum utique delectus habendus est, an digni sint, quibus partem vitæ nostræ impendamus, an ad illos temporis nostri iactura perueniat. Quidam vtrò officia nostra¹⁴³ nobis imputant. Athenodorus ait, ne ad cenam quidem se iturum ad eum, qui sibi nil pro hoc debiturus sit. Puto intelligis, multo minus ad eos iturum, qui cum amicorum officii¹⁴⁴ paria in mensâ faciunt, qui ferula pro congiariis numerant: quasi in alienum honorem intemperantes sint. Deme illis testes spectatoresque, non delectabit popina secreta.¹⁴⁵ Considerandum est, vtrum¹⁴⁶ natura tua agendis rebus, an otioso studio contemplationique¹⁴⁷ aptior sit: & eò inclinandum, quò te vis ingenij defert. Isocrates Ephorum iniectâ manu à foro subduxit, vtiliorem componendis monumentis historia-rum ratus. Malè enim respondent¹⁴⁸ coacta ingenia. reluctante naturâ, irritus labor est.

¹⁴⁹ Nihil tamen æquè oblectauerit animu, quàm amicitia fidelis & dulcis. Quatum bonum est, ubi sunt præparata pectora, in quæ tutò secretum omne descendat, quorum conscientiam minus quàm tuam timeas, quorum sermo sollicitudinem leniat, sententia consilium expediat, hilaritas tristitiam dissipet,¹⁵⁰ conspectus ipse delectet? Quos scilicet vacuos, quantum fieri poterit, à cupiditatibus, eligemus. Serpunt enim vitia, & in proximum quemque transiliunt, & contactu nocent. Itaque, vt in pestilentia, cauendum est, ne¹⁵¹ corruptis iam corporibus & morbo flagrantibus affideamus, quia pericula trahemus, afflatuque ipso laborabimus: ita in amicorum legendis ingeniis dabimus operam, vt quamminimè inquinatos assumamus. Initium morbi est, ægris¹⁵² sana miscere. Nec hoc præceperim tibi, vt neminem nisi sapientem sequaris, aut attrahas. Vbi enim istum inuenies, quem tot sæculis quærimus? pro optimo est, minimè malus. Vix tibi esset facultas¹⁵³ delectus felicioris, si inter Platonas & Xenophontas, & illum Socratici fetus prouentum bonos quæres: aut si tibi potestas Catonianæ fieret ætatis, quæ plerosque dignos tulit, qui Catonis sæculo nascerentur, sicut multos peiores, quàm vquam aliàs, maximorumque molitores scelerum. Vtrâque enim turbâ opus erat, vt Carò posset intelligi, habere debuit & bonos, quibus se approbaret: & malos,¹⁵⁴ in quibus vim suam experiretur. Nunc verò in tantâ bonorum egestate, minus fastidiosa fiat electio. Præcipuè tamen vitentur tristes, & omnia deplorantes, quibus nulla non causâ in querelas placet. Constet illi licet fides & beneuolentia,¹⁵⁵ tranquillitati tamen inimicus est comes perturbatus, & omnia gemens.

Transcramus ad patrimonia, maximam

CAP. VI. 143. NOBIS IMPUTANT.] *Id est, cum ipsi pro his debeant, debere nos putant, quasi quos dignos habuerint, vt obsequia præstaremus. Imputare autem, in rationibus alicuius ponere, inscribere. Suetonius Tiberij cap. LIII. Imputauit etiam, quòd non laqueo strangulatam abiecerit. Plinius, de Medicis: Stertinius imputauit Principibus, quòd quingenis HS. contentus esset. Statius: Lucanum potes imputare terris. Seneca De Benef. II. Superbi & imputatores.*

D 144. PARIA IN MENSÀ.] *Ita mens liber, & sententia liquet. Tamen alij, parem mensam, aut, pares mensas. Possis igitur, paria mensâ faciunt. De quo genere Iuuenalis:*

Fructus amicitie magne cibus, imputat huc rex: Et quamuis rarum, tamen imputat. Iterum: Primo fige loco, quod eum discumbere iussus, Mercedem solidam veteri capis officiorum. Ammianus copiosè & iocose lib. XIV.

145. CONSIDERANDVM.] *Nescio an hæc satis apta, & non sit hiatus.*

146. NATURA TVA.] *Nam, vt ipse alibi, tenenda nobis vita est, quam natura præscripsit, nec ab illâ declinandum. Illam sequentibus, omnia facilia & expedita sunt: contra illam nitentibus,*

non alia vita est, quàm contra aquâ nauigantibus.

147. APTIOR SIT.] *Socratis eò monitum facit: Ο βίος ἀρμόδιον, ἀλυπώτερος: Vita conueniens & apta, minus molesta.*

148. COACTA INGENIA.] *Quò spectat Latino-rum verbum, Nequid inuitâ Mineruâ.*

CAP. VII. 149. Nihil TAMEN.] *Neque hæc prioribus satis connexa, & suspicor hiulca esse.*

150. CONSPECTVS IPSE.] *Euripides:*

— εἴ τι τοῦ γάμου κακόν,
Εἰς ὄμματ' ὠνοῦ φωνοεισβλέψαι γλυκύν:

— siquid accidit mali,
Vel os amici suaue contuerier.

151. CORRUPTIS IAM.] *Sine placet, correptis.*

152. SANA MISCERE.] *Vidi qui vellet, ægris se admiscere.*

153. DELECTVS FELICIORIS.] *Excidisse puto uoculam, dilectus huius felic. Magis id pro mente Seneca, ac vero.*

154. IN QUIBUS.] *Quos frangeret, & quibus resisteret.*

155. TRANQVILLITATI.] *Serenitatem animi turbat nubilus ille vuluis, & semper, vt ita dicam, pluuius.*

CAP.

mam humanarum ærumnarum materiam. Nam si omnia alia quibus angimur, com. A pares, mortes, ægrotationes, metus, desideria, dolorum laborumque patientiam, cum iis quæ nobis mala pecunia nostra exhibet; hæc pars multum prægrauabit. Itaque cogitandum est, quanto leuior dolor sit, non habere, quàm perdere: & intelligemus, paupertati eò minorem tormentorum, quò minorem damnorum esse materiam. Erras enim, si putas animosius detrimenta diuites ferre. maximis minimisque; corporibus par est dolor vulneris. Bion eleganter ait, *Non minus molestum esse caluis, quam comatis, pilos velli.* Idem scias licet de pauperibus locupletibusque, par illis esse tormentum. vtrisque enim pecunia sua obhæsit, ¹⁵⁷ nec sine sensu auelli potest. Tolerabilius autem est, vt dixi, faciliusque, non acquirere, quàm amittere: ideoque lætiores videbis, quos nunquam fortuna ¹⁵⁸ respexit, quàm quos deseruit. Vidit hoc Diogenes, vir ingentis animi, & effecit ne quid sibi eripi posset. Tu istud paupertatem, inopiam, egestatem voca, & quàm viles ignominiosum securitati nomen impone: putabo hunc non esse felicem, si quem mihi alium inueneris, cui nihil pereat. Aut ego fallor, aut regnum est, inter auaros, circumscriptores, latrones, plagiarios, vnum esse, cui noceri non possit. Si quis de felicitate Diogenis dubitat, potest idem dubitare & de deorum immortalium statu, an parum beatè degant: quòd illis non prædia, nec horti sint, nec ¹⁵⁹ alieno colono rura pretiosa, nec grande in foro scænus. Non te pudet, quisquis diuitiis adstupes? respice agedum ¹⁶⁰ mundum: nudos videbis ¹⁶¹ deos, omnia dantes, nihil habentes. Hunc tu pauperem putas, an diis immortalibus similem, qui se fortuitis omnibus exiit? Feliciorem tu ¹⁶² Demetrium Pompeianum vocas, quem non puduit locupletiore esse Pompeio? ¹⁶³ Numerus illi quotidie seruorum, ¹⁶⁴ velut Imperatori exercitus, referebatur: cui iam dudum ¹⁶⁵ diuitiæ esse debuerant, ¹⁶⁶ duo vicarij, & ¹⁶⁷ cella laxior. At Diogeni seruus vnicus fugit, nec eum reducere, cum monstretur, tanti putauit. *Turpe est, inquit, Manen sine Diogene posse viuere, Diogenem sine Mane non posse.* Videtur mihi dixisse: Age tuum negotium fortuna. nihil apud Diogenem iam tuum est. Fugit mihi seruus? imò liber abiit. Familia

168 ve.

CAP. VIII. 156. CALVIS QUAM.] *Hystero-logia est, per frequens in Seneca. Nam dictum vult, non minus molestum comatis (id est diuitibus) quàm caluis (pauperibus) pilos opesque, euelli. Exempla huius inuersa locutionis notarunt plura Petrus Faber 1. Semestr. cap. XXIII. Furnerius ad legem v 111. De verb. signif.*

157. NEC SINE SENSU.] *Est quod Antiphon scribit de auaris: Αφαιροῦντες δὲ ἀγαθὰ ἡρώδης, ἀδύνατον, ὡς αὐτοὶ δὲ τῶν σαρκῶν ἀφαιροῦντες: Cum aliquid tollunt & vtuntur è pecuniâ, dolent haud aliter quàm si de carnibus suis tollant. Nōne hoc est obhærescere pecuniam, cum in partem quasi nostri transi?*

158. RESPEXIT.] *Benigniore nempe oculo. Nam hoc est Respicere. Plautus: Respice. idem Deos credo facturos tibi. Inde & publicè culta Fortuna, cognomento Respicens.*

159. ALIENO COLONO.] *Sub ergastulariis. Lucanus:*

Longa sub ignotis extendere rura colonis.

160. MUNDUM.] *Calum ipsam.*

161. DEOS.] *Stoicos. id est, sidera.*

162. DEMETRIUM.] *Pompeij Magni libertum, de quo Plutarchi faceta narratiuncula, in Catone Vicensi. Hic Antiochiam ibat, & videt extra portam, in vitroque viæ margine, compositè stantes viros, iuuenes, pueros, cum discrimine ætatum, in festo omnes habitu & veste: magistratus prætereà candidatos, sacerdotes etiam ipsos, coronatos. Cato stomacharij, & putare sui honoris causâ factum, & succensere iis quos præmiserat, tam-*

quam indicassent. Itaque iam propior, descendit vehiculo, & suos idem facere ac pedibus ire iussit: tamquam salutandus, & pompâ illâ deducendus. At ecce fenex quidam, coronâ & virgâ insignis (designatoris erat) ne salute quidem dictâ rogauit, Vbi Demetrium reliquissent? & quâdo venturus? Demetrius is erat Pópeij libertus, & multum apud illum poterat, in quem omnes mortales tunc oculos habebant coniectos. Itaque hic comites Catonis & indignari, & risu emoti: Cato nihil aliud prolucutus quàm, O miseram ciuitatem! in eam ingredi. *Hic ergo ille Demetrius.*

163. NUMERVS ILLI.] *Vide quàm multos habuerit, qui scire ex scripto & discere cotidie debuit, qui abessent, qui perissent, qui accessissent.*

164. VELVT IMPERATORI.] *Nota militarem morem, qui in Appiani Ciuilium quarto: L. Antonius (ad Perusiam) misit Tribunos ad Cælarem, qui signum ab eo peterent. Hi autem & numerum ei militum reculerunt: sicut & nunc moris est, Tribunum petentem signum dare Principi codicillum, continentem numerum copiarum.*

165. DIVITIÆ ESSE.] *Aspectu nimirum seruilis conditionis.*

166. DVO VICARIJ.] *Lautiores serui, alios quasi subseruos habebant, & qui vices eorum gererent: inde Vicarios dictos. Glossarium: Vicarius, δῶρα δῶλος: serui seruus. Martialis:*

Esse sat est seruum, iam nolo vicarius esse. *A Iustiniano de scribitur, seruus infectionis notæ, & ipsius ordinarij serui seruus.*

167. CELLA LAXIOR.] *Seruis minuta cella, et hodie*

A¹⁶⁸ vestiariū petit, victumque: tot ventres auidissimorum animalium tuendi sunt: emenda vestis, & custodiendae rapacissimae manus, & stentium detestantiumque ministeris vtendum. Quanto ille felicior, qui nihil¹⁶⁹ vlli debet, nisi, cui facillimè negat, sibi: Sed quoniam non est tantum roboris nobis, angustanda certè sunt patrimonia, vt minùs ad iniurias fortunae simus expositi. Habiliora sunt corpora¹⁷⁰ pusilla, quae in arma sua¹⁷¹ contrahi possunt, quàm quae superfunduntur, & vndique magnitudo sua vulneribus obicit. Optimus¹⁷² pecuniae modus est, qui nec in paupertatem cadit, nec procul à paupertate discedit. Placebit autem haec nobis mensura, si prius parcimonia placuerit: sine quâ nec vllae opes sufficiunt, nec vllae non satis patent: praesertim cum in vicino remediū sit, & possit ipsa paupertas in diuitias se, aduocatâ frugalitate, conuerrere. Assuescamus à nobis remouere pompam, & ¹⁷³ vsu rerum ornamenta metiri. Cibus fanem domet, potio sitim, libido quâ necesse est fluat. Discamus membris¹⁷⁴ nostris inniti: cultum victumque non ad noua exempla componere, sed vt maiorum suadent mores. Discamus continentiam augere, luxuriam coërcere, ¹⁷⁵ gulam temperare, iracundiam lenire, paupertatem æquis oculis adspicere, frugalitatem colere, ¹⁷⁶ etiam si nos pudebit desiderijs naturalibus paruo parata remedia adhibere: spes effraenatas, & animum in futura eminentem velut sub vinculis habere, id agere, vt diuitias¹⁷⁷ à nobis potius quàm à fortunâ petamus. Non potest, inquam, tanta varietas & iniquitas casuum ita depelli, vt non multum procellarum irruat¹⁷⁸ magna armamenta pendentibus: cogendae in arctum res sunt, vt tela in vanum cadant. Ideoque exsilia interim calamitatesque in remedium cessere, & leuioribus incommodis grauiora sanata sunt, vbi parum audit praeccepta animus, nec curari molliùs potest. Quid ni consulitur, si & paupertas & ignominia, & rerum euersio adhibetur: malo malum opponitur. Assuescamus ergo cenare posse¹⁷⁹ sine populo, & seruis paucioribus seruire, & vestes parare in quod inuentae sunt, habitare contractiùs. Non in cursu tantum circi que certamine, sed in his spatijs vitae¹⁸⁰ interius flectendum est. Studiorum quoque, quae liberalissima impensa est, tamdiu rationem habebo, quamdiu modum. Quò mihi innumerabiles libros &

biblio-

hodie nostris Monachus; & nomen apud eos mansit. Quidam minuta, cum tanta copia mille, bis mille, & vltra, sub vno tecto essent? Itaque honestioris serui nota & votum, transferri in paullo laxiorem. Scripsi de his Cellis, Saturn. 1. cap. xiv.

168. VESTIARIUM.] Pecuniam ad vestem, vt Salarium, Vasarium, Calcearium, Congiarium, ad saltem, vasa, calceos, congios. Vide De Benefic. 1. 11. cap. xxi.

169. VLLI DEBET.] Id est, qui seruos & familiam non habet, quibus haec & illa praebeat. Sibi vni debet, se tueri & alere: & legem sibi, quam vult, dicit.

D 170. PUSILLA.] Pleraque scripta lectio, imbecilla, quaedam, in bello. & assentior Pinciano in bella corrigeni. Apertores sunt ad militiam, non praegrandes illi & fluidi, sed modici magis & stricti.

171. CONTRAHI.] Virgilius:

bellis acer Halesus

Tendit in aduersum, seque in sua colligit arma.

172. PECUNIAE MODVS.] Seneca epist. 11. Quis sit pecuniarum modus, quatis? primus, habere quod necesse est: proximus, quod sat est. Plato interrogatus, ποσόν δὲ ἰσχύει ἔχειν, εὐπερ, ὅτι ἔχειν οὐτ' ἐπιβουλῆς ἔστιν, οὐτε τῆς ἀναγκαζέως ἀποφύσεως: quantas opes habere oporteret? Tantas, inquit, vt nec insidius exponare, nec rursus necessarius destituare. At Epictetus, modum opum, statuit corpus esse, sicut pedem calcei. Vt hic non debet

maior esse, ita non ille amplior naturalibus corporis desiderijs.

CAP. IX. 173. VSV RERVM.] Inspicere & aestimare, quod ad vsum facit, non ad ornatum.

174. NOSTRIS INNITI.] Non alienis humeris in lectica ferri, seruis succollantibus.

175. GVLAM TEMP.] Quidam tibi, gloriam: vt meus.

176. ETIAMSÌ NOS.] E veseri variante lectione cum Pinciano faciam: etiamsi similes nos pudebit esse populo.

177. A NOBIS POTIUS.] Ab animo. Noster: Quae sunt maximae diuitiae? non desiderare diuitias. Quis plurimum habet? qui minimum cupit. Auisius:

Ex animo rem stare, æquum puto; non animum ex re.

Cuncta cupit Cræsus, Diogenes nihilum.

178. MAGNA ARMAMENTA.] Pulchre hoc à nauibus, quod idem rotundè Apuleius: Immodicæ diuitiae, velut ingentia & enormia gubernacula, faciliùs mergunt quàm regunt. Idem & aliâ imagine: Fortunam, velut tunicam, concinnam magis probare, quàm longam. Quod ante cum Damocrates: Αἰ μὲν ποδῶν ἰσχυρῶς τὰ σάματα, αἰ δὲ ὑπερπερὶ ἰσχύος τὰς ψυχὰς ἐμποδίζουσι: Longae vestes corpora, & immodicæ diuitiae animum impediunt.

179. SINE POPULO.] Multitudine conuiuorum.

180. INTERIUS FLECT.] Citerius, non vltius.

O

Nam

bibliothecas, quarum dominus vix totâ vitâ suâ indices perlegit? Onerat discentem tur- A
ba, non instruit: multoque satius est¹⁸¹ paucis te auctoribus tradere, quam errare per
multos.¹⁸² Quadringenta millia librorum Alexandriae arserunt, pulcherrimum regiae
opulentiae monumentum. alius laudauerit, sicut¹⁸³ Lilius, qui elegantiae regum cura, que
eperegum id opus ait fuisse. Non fuit elegantia illud, aut cura, sed studiosa luxuria: imò ne
studiosa quidem, quoniam non in studium, sed in spectaculum comparauerunt: sicut
plerisque ignaris etiam¹⁸⁴ seruilium litterarum, libri non studiorum instrumenta, sed
cœnationum ornamenta sunt. Paretur itaque librorum quantum satis sit, nihil in appa-
ratum. Honestius, inquis, in hos impensas, quam in¹⁸⁵ Corinthia pictasque tabulas ef-
fuderim. Vitiosum est vbiq; quod nimium est. Quid habes¹⁸⁶ cur minus ignoscas
nomen matmore atque ebore captanti, quam¹⁸⁷ opera conquirenti aut ignotorum au-
ctorum, aut improbatorum, & inter tot millia librorum oscitanti? cui voluminum suo-
rum¹⁸⁸ frontes maximè placent, tituliq;? Apud desidiosissimos ergo videbis, quidquid
orationum historiarumque est, & recto tenus exstructa loculamenta. iam enim inter B
¹⁸⁹ balnearia & thermas, bibliotheca quoque, vt necessarium domus ornamentum expo-
litur. Ignoscerem planè, si è studiorum nimia cupidine oriretur: nunc ista exquisita, &
¹⁹⁰ cum imaginibus suis descripta sacrorum opera ingeniorum, in speciem & cultum
parietum comparantur. At in aliquod genus vitæ difficile incidisti, & tibi igno-
ranti vel publica fortuna, vel priuata laqueum impexit, quem nec soluere possis, nec ab-
rumpere. Cogita compeditos primò agrè ferre onera, & impedimenta crurum: ¹⁹¹ de-
inde vbi non indignari illa, sed pati proposuerunt, necessitas fortiter ferre docet, consue-
tudo facilè. Inuenies in quolibet genere vitæ oblectamenta, & remissiones, & volupta-
tes,

Nam artis in Circo; currum introrsum flectere ad ip-
sas metas, nec tamen impingere aut euertere. Scauius:

Sperauit flexa circum compendia metæ,
Interior ductis Phœbeius augur habenis,
Anticipasse viam.

Virgilius in nauali certamine: -dum proram ad
faxa suburget Interior. vbi Seruius explicat, Si-
nisterior: quia nempe ad sinistram hic flexus. Sed se-
pe, vt dixi, impingebant. idè Cicero: In illo flexu
ætatis, hæsit ad metam. Et Horatius in laude:
-metaque feruidis Euitata rotis. Ergo senten-
tia Seneca, in omni vitâ non laxè decurrendum, nec
expatiandum esse: sed res contrahendas, & adductis
habenis metam stringendam.

181. PAUCIS TE AVCT.] Salubria præcepta: sed
qua vberius & ex professo noster ingerit, epist. 11.

182. QUADRINGENTA.] Imò alij amplius. nam
Agellius lib. vi. cap. vlt. A Ptolomæis regibus ad
millia voluminum septingenta, collecta tradit. Vi-
de nos in Syntagmate, De Bibliothecis, cap. 11.

183. LIVIVS.] Qui hoc dixit haud dubiè, vbi de
eius conflagratione, ciuili Pompeiano bello.

184. SERVILIUM LIT.] Quas vel serui sciunt,
vt legere, scribere, & qua communis vsus requirit.
Viri aliquot docti retulerunt ad stigmata & notas
seruis iniustas: quasi nec eas possent legere: mihi non
rectè. Seruiles litteras, non nisi Liberalibus, id est
libero dignis, & interioribus illis elegantioribusq; pa-
lâm opponit.

185. CORINTHIA.] Vasa ex illo ara laudato,
contra vel supra aurum caro.

186. CUR MINVS IGNOSC.] Valdè aliter ista
prisci libri. Quidam, cur ignoscas homini armario
atque ebore captanti corpora conquirenti. Alij

(vt bonus ille meus) cur ignoscas homini armarium
cedro atque ebore captanti, corpora. Ex quo bellif-
simè lego: Quid est, cur ignoscas homini arma-
rium (sive armaria) cedro atque ebore captanti,
corpora conquirenti, &c. Ad instructum Bibliote-
ca veteris facit hæc ita legi, & sciri: de quo nos, in
opere iam dicto, Cap. IX.

187. OPERA.] Veteres, corpora: nec reuiciam,
vt figuratè & translationè sic appellet totos ipsos li-
bros & scripta.

188. FRONTES TITVLIVQVE.] Nam hæc polie-
bant, & ornabant. Martialis: Et frontis gemino
deceus honore. Ouidius: Candida nec nigra cor-
nua fronte geras. Quod autem ad Titulos, mino
aut cocco notabant. Idem Ouidius: Nec titulus mi-
nio, nec cedro charta notetur. Et Martialis: Et
cocco rubeat superbus index.

189. BALNEARIA.] Ipsas balneas. Nota autem,
in locis secessuum aut exercitationum, etiam Biblio-
thecas fuisse, ne vsquam operari non esset Musis. Ni-
si iam sententia, aequè ac balneas, strui iam Biblio-
thecas.

190. CVM IMAGINEBVS.] Plinius xxxv. Non
est prætereundum & nouitum inuentum. siqui-
dem non solum ex auro argentove, aut certe ex
ære, in bibliothecis dicantur illi, quorum immor-
tales animæ in iisdem locis loquuntur: quinimò
etiam, quæ non sunt, finguntur, pariuntque desi-
deria non traditi vultus. sicut in Homero euenit.
Asinij Pollionis hoc Romæ inuentum, qui pri-
mus bibliothecam dicando, ingenia hominum
rem publicam fecit. Ego ad fatim in De Bibliotheca.

CAP. X. 191. DEINDE VBI.] Poeta: Crura
sonant ferro, sed canit inter opus.

A res, ¹⁹² si nolueris malam putare vitam potius, quàm inuidiosam ¹⁹³ facere. Nullo melius nomine de nobis natura meruit, quàm quòd cum sciret, quibus ærumnis nasceremur, calamitatum mollimentum consuetudinem inuenit, citò in familiaritatem grauissimã adducens. Nemo duraret, si rerum aduersarum eandem vim assiduitas haberet, quam primus ictus. Omnes cum fortunã ¹⁹⁴ copulati sumus. aliorum ¹⁹⁵ aurea cathena est, & laxa: aliorum arcta & sordida. Sed quid refert: eadem custodia vniuersos circumdedit: ¹⁹⁶ alligatiq̃ sunt etiam qui alligauerunt. nisi tu fortè leuiorem in sinistrã cathenam putas. Alium honores, alium opes vincunt: quosdam nobilitas, quosdam humilitas premit: quibusdam aliena supra caput imperia sunt, ¹⁹⁷ quibusdam sua: quosdam exsilia ¹⁹⁸ vno loco tenent, quosdam ¹⁹⁹ sacerdotia. Omnis vita seruitium est. Assuescendum itaque conditioni suæ, & quamminimùm de illã querendum: & quidquid habet circa se commodi, apprehendendum est. Nihil tam acerbum est, in quo non æquus animus solatium inueniat. Exiguæ sæpe aræ in multos vsus ²⁰⁰ describentis arte patuere, & B quamuis angustum ²⁰¹ pedem dispositio fecit habitabilem. Adhibe rationem difficultatibus: possunt & dura molliiri, & angusta laxari, & grauiã scitè ferentes minùs premere. Non sunt præterea cupiditates in longinquum mittendæ, sed in vicinum illis egredi permittamus, quoniam includi ex toto non patiuntur. Relictis his, quæ aut non possunt fieri, aut difficulter possunt, ²⁰² propè posita, speiq̃ nostrã ²⁰³ alludentia sequamur: sed sciamus, omnia æquè leuia esse, extrinsecus diuersas facies habentia, introrsus pariter vana. Nec inuideamus altiùs stantibus: quæ excelsa videntur, prærupta sunt. Illi rursus, quos fors iniqua in accipiti posuit, tutiores erunt superbiam detrahendo rebus per se superbis, & fortunam suam quammaximè poterunt, ²⁰⁴ in planum deferendo. Multi quidem sunt, quibus necessariò hærendum sit in fastigio suo, ex quo non possunt, ²⁰⁵ nisi cadendo descendere: sed hoc ipso testentur, maximum onus suum esse, quòd aliis graues esse cogantur, nec subleuatos se, sed ²⁰⁶ suffixos: iustitiã, mansuetudine, ²⁰⁷ humanã lege, & benignã manu, præparent multa ad ²⁰⁸ sequentes casus præsidia, quorum spe securiùs

C ^{192. SI NOLVERIS.] Ego fateor me hac non capere. Faciebam, si nolueris malam putare vitam, potiusq̃ inuidiosam facere. Si non putabis & statues tecum vitam hãc malam, nec miserationi eam, sed inuidiã expones. Quid enim aliud in miseriam eã (pro vulgi sensu) fecit Diogenes? Et meus quidem co-dex à vulgo à non abit, nisi quòd viam pro vitam scribat. Alij aliter. vnus apud me, si volueris malè (suprà, mala) te puta potius quam inuidiosa facere. Pinciani: si volueris malam putare potius vitam, quàm inuidiosam facere. Gruteri hand longè ab istis, nec lubet referre.}

D ^{193. FACERE.] Potes hoc verbum capere pro illo, Agere, atque ita sensus sit, Si nolueris putare te malam vitam agere, sed potius inuidiosam. Verbo Faciendi ita Alfenui vsus: Is seruus fugerat, & annum in fugã fecerat. Papiasianus: Ne sibi computarentur dies, quos in custodia fecisset. Inscriptio vetus: Cum marito fecit menses v. Et Græci ita sumunt τῶν μῶν.}

^{194. COPVLATI SYMVS.] Imago à custodia militari. in quã rei aut noxy ligabantur cathena ad brachium sinistrum militis custodis, ipsi adstricti in dextro.}

^{195. AVREA.] Puta regum, Principum diuitum.}

^{196. ALLIGATIQVE SVNT.] Idem epist. v. Quemadmodum eadem catena & custodiam (id est reum, qui custoditur) & militem copulat; sic ista, quæ tam dissimilia sunt, panter incedunt. Plura ego ad 111. Annal. Taciti.}

^{197. QVIBVS DAM SVã.] Potest duplex esse sen-}

tentia. Siue, alij aliis seruiunt, quidam sibi, & affectibus suis. Siue etiam, alij premuntur alieno imperio, quidam grauantur suo, vt Principes & magistratus, quibus ipsi honores onera & sarcina sunt.

^{198. VNO LOCO.] Quod proprie de relegatis incertum locum, cog. clausis, verum.}

^{199. SACERDOTIA.] Nam Flamini Diali (exempli causã) noctem vnã manere extra urbem nefas. Simile in Flamine Martiali, Quirinali, olim: nec licitum iis extra Italiam ire, ne sacra defererentur. Apud Græcos, aliosq̃, Barbaros talia.}

^{200. DESCRIBENTIS.] Et distribuentis.}

^{201. PEDEM.] Pedaturam, quod id est pedem etiam pro solo & arca capimus? quia id adificij & corporis scilicet inum, & cui stat innixum.}

^{202. PROPE POSITA.] De Irã, 111. cap. vii. In vicinum spes exeat. adde.}

^{203. ALLVDENTIA.] Quæ velut se offerunt blandè, & ostentant.}

^{204. IN PLANVM.] Ex alto, in humile & equum.}

^{205. NISI CADENDO.] De Clement. 1. cap. viii.}

^{206. SVFFIXOS.] Vt Prometheus ille in rupe: vt cruciarius aliquis in ligno.}

^{207. HVMANA LEGE.] Vox legis parum conuenit. libri, humana largè. Fuerit, humanitate, largã & benignã manu.}

^{208. SEQVENTES.] Id est, sequiores tristioresq̃. Libri tamen scripti secundos: nec spernam omnino. Vti sequens, & secundarius panis, opponuntur primariis.}

rius pendeant. Nihil tamen æquè hos ab his animi fluctibus vindicauerit, quàm semper aliquem incrementis terminum figere: nec fortunæ arbitrium definendi dare, sed seip-
 XI. fos, multo quidem citra extrema, hortentur consistere. Sic & aliquæ cupiditates animum
 & mediocres, & malè fanos, hic meus sermo pertinet, non ad sapientem. Huic non timi-
 dè, nec pedetentim ambulandum est. tanta enim fiducia sui est, vt obuiam fortunæ ire
 non dubitet, nec vniquam loco illi cessurus sit: nec habet vbi illam timeat: quia non
 mancipia tantùm, possessionesque, & dignitatem, sed corpus quoque suum, & oculos, &
 manum, & quidquid est cariorem vitam facturum, seque ipsum inter ²¹⁰ precaria nu-
 merat, viuitque vt commodatus sibi, & repositibus sine tristitiâ redditurus. Nec ideo
 est vilis sibi, quia scit se suum non esse: sed omnia tam diligenter faciet, tam circum-
 spectè, quàm religiosus homo sanctusque solet tueri ²¹¹ fidei commissa. Quandocum-
 que autem reddere iubebitur, non queretur cum fortunâ: sed dicet: Gratias ago pro eo
 quòd possedi, habuique. ²¹² Magnâ quidem res tuas mercede colui: sed quia imperas, B
 cedo gratus libensque. si quid habere me tu volueris, etiam nunc seruabo: si aliud pla-
 cet, ego verò ²¹³ factum signatumque argentum, domum, familiamque meam reddo,
 restituo. Appellauerit natura, quæ prior nobis creditit, & huic dicemus, Recipe ani-
 mum ²¹⁴ meliorem quàm dedisti: non tergiuersor, nec refugio. paratum habes à volen-
 te, quod non sentienti dedisti. aufer. Reuerci ²¹⁵ vnde veneris, quid graue est? malè vi-
 uet, quisquis nesciet bene mori. Huic itaque primum rei pretium detrahendum est, &
 spiritus ²¹⁶ inter seruitia numerandus. *Gladiatores* (²¹⁷ ait Cicero) ²¹⁸ *inuisos habemus, si omni*
modo vitam impetrare cupiunt: fauemus, si contemptum eius præferunt: idem euenire nobis
 scias. Sæpe enim causâ moriendi est, timidè mori. Fortuna illa quæ ludos sibi facit,
 Quò, inquit, te reseruem, malum & trepidum animal? eò magis conuulneraberis &
 confodieris, quia nescis præbere iugulum. At tu & viues diutiùs, & morieris expeditiùs,
 qui ferrum non subductâ ceruice, nec manibus oppositis, sed animosè recipis. Qui mor-
 tem timebit, nihil vniquâ pro homine ²¹⁹ viuo faciet. at qui scit, hoc sibi cum concipere-
 tur, ²²⁰ statim condictum, viuet ad formulam: & simul illud quoque eodem animi ro-
 bore præstabit, ne quid ex his quæ eueniunt, subitum sit. ²²¹ Quidquid enim fieri potest,
 quasi futurum prospiciendo, malorum omnium impetus molliet. qui ad præparatos ex-
 spectantesque, nihil afferunt noui: securis, & beata tantùm spectantibus, graues eueniunt.
 Morbus enim, captiuitas, ruina, ignis, nihil horum repentinum est. Sciebam in quàm
 tumultuosum me ²²² contubernium natura cluisset. totiens in viciniâ meâ ²²³ concla-
 matum

CAP. XI. 209.] AD IMPERFECTOS.] *Alij libri, imperitos: at meus utrumque iungit, Ad imperitos, imperfectos, & mediocres. Tamen alterum redundat: & imperiti, ἀπειροί, Stoicâ linguâ sunt plebei, nec sapientes.*

210. PRECARIA.] *Habet inter res non proprias, sed vsu datus. Nam defuntur, Precarium esse, quod precibus vtendum datur, quamdiu is qui concedit patitur.*

211. FIDEI COMMISSA.] *Quæ non ciuilibus verbis (aut legibus) sed precatiue relinquuntur: pendentiq, ex fide & pulore heredum. A te heres peto, fideique tuæ committo, vt hereditatem reddas restituas illi, atque illi.*

212. MAGNA MERCEDE.] *Magnâ meâ impensâ & curâ. tempus iriui, ingenium & sensus in eis occupant.*

213. FACTVM.] *Opere & arte factum. Opponitur Rudi. Verba ex formulâ videntur.*

214. MELIOREM.] *Virtute & sapentiâ factum.*

215. VNDE VENERIS.] *In calum & astra, quorum pars (Stoico dogmate) animus.*

216. INTER SERUITIA.] *Omnes scripti, & bonus ille meus: in seruitia. Facimus, inter vilia.*

217. AIT CICERO.] *In eâ pro Milone.*

218. INVISOS HABEMVS.] *Vide me Saturn. II. cap. XXI.*

219. VIVO.] *Vnus è meis vilius: nec dissi- ceat ex eo, viuus. Pro homine, esse dignum homine.*

220. STATIM.] *Forè, statum. ex veteri formulâ: Status, condictus cum hoste dies.*

221. QUIDQUID ENIM FIERI.] *Dogma per- utile, & vltimam mentibus firmiter inserendum! So- crates aiebat: Ὁ ἀσπὸ οἰδὲ εὐδία ἀλεοντες, πρὸς τὸν χειμῶνα ἐχρῶσιν ἑτοιμα: ἕτοιχοὶ δὲ εὐτυχία προ- νοῦντες, ἄγχι τὰ ἀπὸ τῆς ἀτυχίας ἠτοιμῆσασιν, βονδὴ ματα: Sicut ij qui in tranquillo & sereno nauigant, parata etiam instrumenta habent, quæ in tempestate sint vsui: sic qui in bonâ fortunâ sapiunt, contra aduersam auxilia expediunt.*

222. CONTVERNIUM.] *In domum me clausum, in quâ luctus, cura, miserie cobabuerent.*

223. CONCLAMATVM EST.] *Super mortuo & funere.*

A matum est, totiens præter limen immaturas exsequias ²²⁴ fax cereusque præcessit: sæpe altius ruentis ædificij fragor sonuit: multos ex his quos forum, curia, sermo, mecum contraxerat, nox abstulit, & vincas ad sodalitiū manus ²²⁵ copulatas intercudit. Mirer aliquando ad me pericula accessisse, quæ circa me semper errauerunt? Magna pars hominum est, quæ nauigatura, ²²⁶ de tempestate non cogitat. Numquam me in bonâ re mali pudebit auctoris. ²²⁷ Publius tragicis comicisque vehementior ingeniis, quotiens mimicas ineptias, & verba ad ²²⁸ summam caueam spectantia reliquit, inter multa alia ²²⁹ cothurno, non tantum ²³⁰ sipario, fortiora, & hoc ait:

²³¹ Cuius potest accidere, quod cuiquam potest.

Hoc si quis in medullas demiserit, & omnia aliena mala, quorum ingens quotidie copia est, sic adspexerit, tamquam illis liberum & ad se iter sit: multò ante se armabit, quam petatur. Serò animus ad periculorum patientiam, post pericula, instruitur. Non putavi hoc futurum. numquam hoc euenturum credidissem. Quare autem non? Quæ sunt diuitiæ, quas non egestas, & fames, & mendicitas à tergo sequatur? Quæ dignitas, cuius non prætextam, & ²³² augurale, & ²³³ lora patricia, & sordes comitentur, & ²³⁴ exportatio, & notæ, & mille maculæ, & extrema contemptio? Quod regnum est, cui non parata sit ruina, & proculcatio, & dominus, & carnifex? nec magnis ista interuallis diuisa, sed horæ momentum interest ²³⁵ inter solium, & aliena ²³⁶ genua. Scito ergo, omnem conditionem versabilem esse: & quidquid in vllum incurrit, posse in te quoque incurrere. Locuples es? numquid ditior ²³⁷ Pompeio? cui cum Caius verus cognatus, hospes nouus, ²³⁸ aperuisset Cæsaris domum, ²³⁹ vt suam cluderet, defuit panis & aqua: cum

²⁴⁰ tot

224. FAX CEREVSQVE.] Scribo ad cap. vltimum De Breuitate vitæ.

225. COPULATAS.] Melius Copulatasque, pro hac quidem lectione. Repperi in orâ vnius libri, Capulus: nempe ille feralis & funebris. At ego ex lectione veteri eruam: & vincas ad sodalitiū manu, copulatus intercudit. Cum quo manus vincti sit ad ambulandum siue & quicum amicitiam datis dextris iunxisti; ille deseruit, & subitâ morte cecidit.

226. DE TEMPESTATE.] Est imago, quam iam à Socrate protuli.

227. PVBLIVS.] Syrus, patria cognomento: cuius pauca sententia, se à probe, existant.

228. SVMMAM CAVEAM.] Ad minutam plebem: cuius in theatris ibi locus. Nos in Amphitheatro.

229. COTHVRNO.] Tragædiis.

230. SIPARIO.] Festus: Siparium, genus veli mimicum. Iuuenalis: - vocem Damatippe locasti Sipario. Apuleius: Aulæum tragicum remoueto, & siparium scænicum complicato. Tertullianus contra Valentin. cap. i. & xiv.

231. CVIVIS POTEST.] Simillimè Xenophon: αὐτὰ ἀνθρώπων δὲ ἑσσο δὲ οὐκ ἂν αὐτὰ: Quemque hominem quæcumque exspectare conuenit. Phocylides:

Κοινὰ ἀνάσσει πάντων ὁ βίος, ἢ πρόχος ἄσματος ὄλθος:

Communes casus, vita, orbis, & instabilis fors.

232. AVGVRALE.] Quis vocis aut rei, nescio. An Auguralem, & vestem purpuramq; sacerdotum capimus? An lituum accipimus, Augurum insigne?

233. LORA PATRICIA.] Malleos, siue lunatos patriciorum calceos. Status:

Patriciâq; puer signat vestigia Lunâ.

Si tamen & hæc lectio certa. Sunt qui de Bullâ capiunt: male. ingenuorum enim ea, non tantum patri-

ciorum. Denique ex auro (excipio libertinos) non loro. Tria videtur iungere, Magistratus, Sacerdotes, Nobiles.

234. EXPORTATIO.] In insulas, quæ deportatio magis dicta. Suspiciabar & Exspulatio, contemptus extremi signum.

235. INTER SOLIVM.] Thronum regium, sublimem sedem. Virgilius:

Præfatus diuos, folio rex insit ab alto.

236. GENVA.] Sententia. Hora spatii hæc verti ita possunt, vt qui in alto sedisti vite arbiter, cuius genua supplices tangebant, idem deiectus, aduoluare aliena genua. Plinius: Hæc (genua) supplices tangunt, ad hæc manus tendunt, hæc vt aras adorant.

237. POMPEIO.] Muretus Ptolomæo vellet. Et verò opum causâ interfectum cum Dio & Zonaras notant: sed interfectum (à veterum vox Græca est) non inediâ & simulatione benevolentia sublatum. Adde, quòd de hoc Ptolomæo mox nominatum: neque verisimile, bis eundem hominem iteratum. Denique ordine suo de Diuitibus tantum hic permittit, mox de Dignitate præditis, tum de Regibus, vt in monitis iam posuerat. Itaque Pompeium aliquem intelligi, ciuem Rom. & Senatorem verius: an filium Sexti illius Pompeij, qui Consul cum Sex. Apuleio, vltimo Augusti anno fuit? Nam hic dicitur, cognatus Caij fuisse: atquin & ille cognatus Augusti, Dion. Ita enim libro lvi. cum istos nominasset: οὐκ ἔστι δὲ συγγενεὶς τῷ καίῳ αὐτοῦ αὐτῶν ὄντων ἡρώων: Nam illi, cognati cum essent Cæsaris Augusti, magistratum gerebant. Itaque hoc de cognatione conueniat: & de filio, quàm de ipso potius, qui mortuus videtur in Tiberi adhuc Principatu. Colliges ex Valerij libro iv. cap. vii.

238. APERVISSET.] In Palatium suum, velut per honorem recepisset: vt contubernalis ei esset.

239. VT SVAM.] Mens, & suam. Virouis modo, suam

240 tot flumina possideret in suo orientia, & in suo cadentia, mendicauit stillicidia: 241 se. A me ac siti perit, in palatio cognati, dum illi 242 heres 243 publicum funus esurienti locat. Honoribus summis functus es? numquid aut tam magnis, aut tam insperatis, aut tam vniuersis, quàm Scianus? 244 Quo die illum senatus deduxerat, populus 245 in frustra diuisit: in quem quidquid congeri poterat, dii hominesque contulerant; ex eo nihil super fuit, quod carnifex 246 traheret. Rexes? non ad Cræsum te mittam, qui rogam suum & 247 escendit iussus, & extingui vidit, factus non regno tantum, sed etiam 248 morti suæ superstes: non ad Iugurtham, quem populus Romanus 249 intra annum quàm timue rat, spectauit. Ptolemæum Africæ regem, Armeniæ Mithridatem, inter Caianas custo dias vidimus. 250 alter in exsilium missus est: 251 alter ut 252 meliori fide mitteretur, optabat. In tantâ rerum, sursum ac deorsum euntium, versatione, si non quidquid fieri potest, pro futuro habes, das in te vires rebus aduersis: quas infregit, quisquis prior vidit. Proximum ab his erit, ne aut in superuacuis, aut 253 ex superuacuo laboremus: id est, ne aut quæ non possumus consequi, concupiscamus: aut adepti, cupiditatum vanitatem B nostrarum serò, post multum pudorem, intelligamus. id est, ne aut labor irritus sine ef fectu sit, aut effectus labore indignus. Ferè enim ex his tristitia sequitur, si aut non suc cèssit, aut successus pudet. Circumcidenda est concursatio, qualis esset magnæ parti hominum, domos, & theatra, & fora pererrantium. Alienis se negotiis offerunt, semper aliquid 254 agentibus similes. Horum si aliquem exeuntem domo interrogaueris: *Quò tu? quid cogitas?* respondebit tibi: *Non mehercule scio: sed aliquos videbo, aliquid agam.* Sine proposito vagantur, quærentes negotia: nec quæ destinauerunt, agunt, sed in quæ incurrerunt. Inconsultus illis vanusque cursus est. qualis formicis, per arbuta re pentibus: quæ in summum cacumen, deinde in imum inanes aguntur. His plerique si milem vitam agunt, quorum non immeritò quis 255 inquietam inertiam dixerit. Quo run-

suam valet eius. *Sententia est, Ideò recepit in suam domum, ut tamquam heres domum eius clauderet & obfirmaret.*

240. TOT FLUMINA.] *Si de rege, nihil miri: imò & plura addidisset. Sed est de priuati hominis opibus, quæ olim tantæ. Noster epist. LXXXIX. Ager vni domino, qui populum cepit, angustus est. Quousque arationes vestras porrigetis, ne PROVINCIARVM quidem satione contenti circumferbere prædiorum modum? Illustrium FLVMINVM per priuatum decursus, & AMNES MAGNI, magnarumque gentium termini, VSQVE AD OSTIUM A FONTE, vestri sunt. Hoc quoque parum est, nisi latifundis MARIA CINXISTIS, nisi trans Hadriaticum, & Ionium, & Ægeum, vester villicus regnet. Adde De Benef. 111. cap. VIII. item Admiratione nostra, lib. 11.*

241. FAME AC SITI.] *Non ergo propriè interfectus, aut percussus: quo verbo Suetonius in illo Ptolemaeo vsus, cap. XXXV.*

242. HERES.] *Caius.*

243. PUBLICVM FUNVS.] *Per honorem. Ita enim ludebat hic homo (si ita appellandus) & mori cum cœgit, se herede: & publicis deinde exsequiis, quasi fato suo functum, honestauit. Mirum in Suetonio aut Dione hanc rem non tangi: sed quis omnia eius monstri scelera?*

244. QVO DIE.] *Nam putabatur Tribuniçiâ potestate, id est, consortio & successione imperij donandus (Dionem vide:) atque ita letus, & magno comitatu, in Senatum venit. ibi retentus, & in vincula mox datus.*

245. IN FRVSTA.] *Cadaver eius in Gemonias abiectum, totum triduum iacuit, & populus illudit.*

246. TRAHERET.] *Vno, vltimè in Tiberim.*

247. ESCENDIT IVSSVS.] *Ex quibusdam libris scribam: rogam suum & accendi, rursus & extingui. Nec displiceat alia lectio: & accendi viuis & extingui. Vtrumque horum ad historiam, quam in Herodoti 1. habes.*

248. MORTI SVPERST.] *Superfuit non regno solum, cum id sibi perisset, sed panè morti, quam certam decretamq; effugit.*

249. INTRA ANNUM.] *Haud ita verè. imò quinto denique anno, quàm captum bellari cum eo debellatum est: & ipse à C. Mario triumphatus.*

250. ALTER IN EXSIL.] *Nempe Mithridates. Tacitus XI. Annalium: Mithridates, quem imperitasse Armeniis, & ad præsentiam C. Cæsaris vectum vincumque memorauit (in libris, qui perierunt:) monente Claudio, in regnum remeavit. Idem in Dionis LX.*

251. ALTER.] *Ptolomæus, Iuba F. & M. Antonij ex Selenâ siliâ nepos: ideòq; Cæsar consobrinus. Suetonius Calig. cap. XXVI. Dio LX.*

252. MELIORI FIDE.] *Apparet ergo damnatum quidem exsilio, sed per viam interfectum. Itaque optabat missi in exsilium, sed bonâ fide.*

253. EX SVPERVACVO.] *In vanum, & ubi non opus. Linius lib. 11. Ad præcauendum vel ex superuacuo.*

CAP. XII. 254. AGENTIBVS SIMILES.] *Qui sunt φιλοπραγματες μάλλον, ἢ ἐπιουραγοί: nec: negotia amantes potius, quàm agentes, ut Græci eleganter dicunt. Noster alibi Satagiosidæ genus appellat.*

255. INQVIETAM INERT.] *Ita Horatius: Strenuanos exercet inertia.*

A rundam, quasi ad incendium currentium, misereberis : vsque eò impellunt obuios, & se aliosque præcipitant : cum interim cucurrerint, aut salutatari aliquem non resalutatum, aut funus ignoti hominis profecturi, ²⁵⁶ aut iudicium sæpe litigantis, aut sponsalia sæpe nubentis, & lecticam affectati, quibusdam locis & ²⁵⁷ ipsi tulerint. deinde domum cum superuacua redeunt lassitudine, iurant nescisse seiplos, quare exierint, ubi fuerint, postero die erraturi per eadem illa vestigia. Omnis itaque labor aliquò referatur, aliquò respiciat. ²⁵⁸ Non industria inquietos, & insanos, sed falsæ rerum imagines agitant. nam ne illi quidem sine aliquâ spe mouentur, proritat illos alicuius rei species, cuius vanitatem capta mens non coarguit. Eodem modo vnumquemque ex his, qui ad augendam turbâ exeunt, inanes & leues causæ per urbem circûducunt, nihilq; habentem in quo labore, ²⁵⁹ lux orta expellit: & cum multorû frustra liminibus ²⁶⁰ illius nomenclator resalutauit, à multis exclusus, neminem ex omnibus difficilius domi, quam se, conuenit. Ex hoc malo dependet illud tæterrimû vitium, auscultatio, & publicorum B secretorumq; inquisitio, & multarum rerû scientia, ²⁶¹ quæ nec tutò narrantur, nec tutò audiuntur. Hoc secutum puto Democritum, ²⁶² ita cœpisse: *Qui tranquille volet viuere, nec priuatim agat multa, nec publicè*: ad superuacua scilicet referentem. Nam si necessaria sunt, & priuatim & publicè, non tantum multa, sed innumerabilia agenda sunt: ubi verò nullum officium solemnè nos citat, inhihendæ actiones sunt. Nam qui multa agit, sæpe fortunæ potestatem sui facit: quam tutissimum est rarò experiri, ceterum semper de illâ cogitare, & sibi nihil de fide eius promittere. Navigabo, nisi si quid incidit: & prætor fiam, nisi si quid obslitterit: & negotiatio mihi respondebit, nisi si quid interuenerit. Hoc est, quare sapienti nihil contra opinionem dicamus accidere. non illum casibus hominum excepimus, sed erroribus: nec illi omnia vt voluit cedunt, sed vt cogitauit. in primis autem cogitauit, aliquid posse propositis suis resistere. Necessè est autem leuius ad animum peruenire destitutæ cupiditatis dolorem, cui successum non vtique promiseris. Faciles etiam nos facere debemus, ne nimis destinatis rebus C indulgeamus. ²⁶³ transeamus in ea, in quæ nos casus deduxerit: nec mutationes aut con-

XIII.

XIV.

filij

256. AVT IVDICIVM.] *Disiunctula inserta legam, aut ad iudicium.*

257. IPSI TULERINT.] *Ita solent officiosi isti: ubi turba, & arcta siue & sordida via. Martialis:*

Lecticam sellamque se quar? nec ferre recuso. Per medium properas sed prior ire lutum.

258. NON INDVSTRIA.] *Pincianus ex contempnâ: Inanis industria inquietos, vt insanos, falsæ rer. imag.*

259. LUX ORTA.] *Nam primo die salubant. Martialis:*

Prima salutantes atque altera continet hora.

260. ILLIVS NOMENCLATOR.] *Tanquam ipse saluator Nomenclatoris vice fungatur, & nomine tantum dicto (Haue Marce) abeat. Sed scripta lectio nomenclatores præfert. quasi nec Dominos quidem viderit, exclusus, & saltem salutarit Nomenclatores. Mihi videbatur, illisum nomenclator resalutauit. Dominus non resalutauit, mutus adfuit, sed eius vice Nomenclator. Siue & iocose, Nomenclator resalutat ore domini, cui verbum indit.*

261. QVÆ NEC TVTO.] *Vi de regibus, de Principibus.*

262. ITA COEPISSE.] *Initium fecisse libri sui copiam in Stoicis. siue De tranquillitate. Ipsa porro Græca sunt in Stobæi Serm. De Felicitate: τὸν εὐθυμειδῆς μίλλοντα, καὶ μὴ πολλὰ κέρματα, μήτε ἰδίῃ, μήτε ξυνη. μήδ' ὅς' ἂν κερσῆ, ὑπάρτε δὲ ταυμν αἰρεῖσθαι τὴν ταυτὴ καὶ φῶσιν: Qui tranquille victurus est, cum nec priuatim nec publicè multa oportet agere:*

sed nec quæ adsunt & se dant, supra vires aut naturam tollere. *Claudis pulcherrimè: ἡ γὰρ εὐθυμία, ἀσφαλές ἐστι τῆς μεγαλοχίνης: Parua enim moles aut sarcina, tutior semper magnâ & tumente. Euripides consonat:*

Τὸ πολλὰ κέρματα, καὶ ἐν ἀσφαλείῃ βίη: Res agere multas, tuta vitæ haud est via. Iteumque:

Ὅστις δὲ κέρματα πολλὰ, μὴ κέρματα παρὸν, Μάρε, παρὸν ἔστιν ἕως ἀκράτεια: Qui multa agit, cum non agere ea liberum, Est stultus, in quiete viuere cui fiet.

At Plutarchus tamen in libello De tranquillitate hanc Democriti gnomen carpit: Ὁ μὲν ἂν ἐπαίων, ὅτι δὲ τὸν εὐθυμειδῆς μίλλοντα, καὶ πολλὰ κέρματα, μήτε ἰδίῃ, μήτε ξυνη, κέρματα μὲν ἢ μὴ πολυτελή τὴν εὐθυμίαν καὶ δὲ τῆσι γινόμεθην ἄνιον ἀκράτεια: Qui dixit, tranquillum futurum, non multa agere debere nec priuatim nec publicè, primum is Tranquillitatem magno vanalem proponit, vt pote inertiâ parabilem. Carpat. mihi immota & sancta est: ac Seneca noster satis interpretatur. Adde eundem De Ira III. cap. VI.

CAP. XIV. 263. TRANSEAMVS IN EA.] *Αἰετοθήλης ἔπειτα. ἐπειδὴ μὴ γίνεται τὰ κέρματα οἷς βυλόμυθα, δεῖ βυλόμυθα οἷς γίνεται: Aristoteles aiebat. Quandoquidem res non succedunt, vt volumus; at nos velimus, vt succedunt. Aristonymi scitum: κυβερνήτη μὲν ἔργον ἀγαθοῦ, εἰς τὰς τῆς ἀνδραγαθίας μεταβολὰς, ἀρμόσασθαι. ἀνδρὸς δὲ σοφῆς,*

filij aut status pertimescamus: dummodo nos leuitas, inimicissimum quieti vitium, non A excipiat. Nam & pertinacia necesse est anxia & misera sit, cui fortuna saepe aliquid extorquet: & leuitas multo grauior, nusquam se continens. Vtrumque infestum est tranquillitati, & nihil mutare posse, & nihil pati. Vtique animus ab omnibus externis in se reuocandus est. sibi confidat, se gaudeat, sua suspiciat: recedat, quantum potest, ab alienis, & se sibi applicet, damna non sentiat, etiam aduersa benigne interpretetur. Nuntiato ²⁶⁴ naufragio, Zeno noster, cum omnia sua audiret submersa: ²⁶⁵ *Iubet*, inquit, *me fortuna expeditius philosophari*. Minabatur ²⁶⁶ Theodoro philosopho ²⁶⁷ tyrannus mortem, & quidem insepultam. *Habes*, inquit, *cur tibi placeas*: ²⁶⁸ *hemina sanguinis in tua potestate est. nam quod ad sepulturam pertinet, o te ineptum, si putas interesse, ²⁶⁹ supra terram, an infra putrescam.* ²⁷⁰ Canius Iulus, vir in primis magnus, cuius admirationi ne hoc quidem obstat, quod ²⁷¹ nostro saeculo natus est, cum Caio diu altercatus, postquam abeunti ²⁷² Falaris ille dixit, *Ne forte inepta spe tibi blandiaris, ²⁷³ duci te iussi: Gratias*, inquit, *ago, optime princeps*. Quid senserit, dubito: multa enim occurrunt mihi. Contumeliosus esse voluit, & ostendere quanta crudelitas esset, in qua ²⁷⁴ mors beneficium erat? An exprobrauit illi quotidianam dementiam? agebant enim gratias, & ²⁷⁵ quorum liberi occisi, & quorum bona ablata erant. An tamquam ²⁷⁶ libertatem libenter accepit? Quidquid est, magno animo respondit. Dicit aliquis: Potuit post haec iubere illum Caius viuere. Non timuit hoc Canius. nota erat Caij in talibus imperiis ²⁷⁷ fides. Credisne illum, ²⁷⁸ decem medios vsque ad supplicium dies, sine vlla sollicitudine exegisse? verisimile non est, quae vir ille dixerit, quae fecerit, quam in tranquillo fuerit. Ludebat ²⁷⁹ latrunculis, cum centurio agmen periturorum trahens, & illum quoque citari iubet. Vocatus, numerauit calculos, & sodali suo, *Vide*, inquit, *ne post mortem meam mentiaris te vicisse*. Tum annuens

ἄποδός τὰς τῆς τύχης: Gubernatoris boni officium, ad ventorum mutationes se aptare; viri autem sapientis, ad fortunam.

264. NAVFRAGIO.] Cum purpuram Tyro vanalem adueheret in Graeciam, iuxta Pyraeum nauim fregit: atque annos natus xxx. ad Cratetem se applicauit.

265. IUBET ME.] Diogenes Laertius effert: Εὐχῆς ποιοῦν ἢ τύχῃ, ἀποσιλεύουσα ἡμῶς φιλοσοφία: Bene fortuna egit, quae impulit me philosophari. Et iterum: Νῦν ἐπιπλόνα, ὄτε νεωαγάγῃνα: Nunc bene vectus sum, cum nauem fregi.

266. THEODORO.] Cyrenaica secta, & qui diu illudens Atheus cognominatus est.

267. TYRANNVS.] Lysimachus rex.

268. HEMINA.] Belle dictum. & reuera comodulo sanguinis educto, vita potest educi. Alij tamen libri, vena sanguinis. At Cicero v. Tuscul. & ex eo Valerius lib. vi. cap. ii. aliter efferunt: Enimuerd magna res tibi contingit, quia Cantharidis vim allecutus es.

269. SUPRA TERRAM.] In cruce. sine insepultus, ἐλαθρον κτύπον.

270. CANIVS.] Libri scripti Canus, aut Kanus: & ita appellandus. Nam Iulius ei nomen fuit, Canus cognomen: quod tamen praeponit Seneca, vt Tacitus, Plinius, Suetonius crebro, more illius cui. Meminit huius viri Boetius Consolat. Philos. i. Pros. iv. Respondissem Cani verbo, qui cum à C. Caesare (nempe Caligula) Germanici F. conficius contra se factae coniurationis diceretur; Si ego, inquit, fecissem, tu nescisses. Forte & argutum dictum: Ego si inter eos, ad rem citius, non ad verba issem. Et causam vnà carceris eius mortisque, disce, Coniurationis crimen; illius, nisi fallor, Lepidiana: de qua Suetonius

nus in Caio, cap. xxiv. & Dio lix. Est & alius Canius Martialis, Hieronymo, alijsq; sed diuersus ab isto, & in poetarum classe.

271. NOSTRO SAECULO.] Nam vetera miramur tantum: & magna virtute opus est, quae praesentis inuidia nebulas perumpat.

272. FALARIS.] Bene. comparat Romanum tyrannum cum illo Saeculo, & nomine eius signat. Vulgari tamen libri, Falleris: at vtrumque spreuerat Muretus.

273. DVCI.] Ad supplicium.

274. MORS BENEFIC.] Itaque gratias agebat, quasi iam absolutus, nec inter lentas illas mortes tractus. Sic Tiberius cuidam mortem petenti, Nondum tecum in gratiam redij, inquit.

275. QVORVM LIBERI.] Nam vt Panegyricus, in simili sententiâ, ait: Fleri non licebat amissa, metu reliquorum. Serenos ergo nubilis mentibus vultus induebamus, & ad illorum vicem, qui degustato Sardorum graminum succo feruntur in morte ridere, imitabamur latos marentes.

276. LIBERTATEM.] Hoc opinor, & dignum philosopho erat.

277. FIDES.] Non solet reuocare sententias mortiferas, nec mitigare.

278. DECEM MEDIOS.] Ex Sc^o Tiberiano, de quo Suetonius in Tib. cap. lxxv. Senatus consulto cautum erat, vt poena damnatorum in decimum diem semper differretur. Causa in Dione lib. lvii. quia damnatio tunc ferè à Senatu: & Princeps sibi ius aliquod & cognitionem seruari etiam volebat. Vide nostra ad Taciti Annalem 111.

279. LATRVCVLIS.] Martialis: Infidiosorum si ludis bella latronum. Vide in Epist. xcviij.

A nuens centurioni : *Tectis*, inquit, *eris, vno me antecedere*. Lulisse tu Canium illa tabula putas? illulit. Tristes erant amici, talem amilurum virum. *Quid macti*, inquit, *estis? Vos quaeritis, an immortales anime sint: ego iam fciam*. nec defuit, in iplo veritatem fine fcruari, & ex more fuo quaestionem habere. Profequebarur illum 280 philofophus fuus: nec iam procul erat 281 tunulus, in quo Cafari 282 Deo noftro fiebat quotidianum facrum. *Quid*, inquit, *Cani nunc cogitas? aut que tibi mens eft?* *Obferuare*, inquit Canius, *propofus illo velociflimo momento, an fenfurus fit animus, exire fe*. promifitque, fi quid exploraret, circumiturum amicos, & indicaturum quis eilet animarum ftatus. Ecce in media tempeftate tranquillitas: ecce animus aternitate dignus, qui fatum fuum in argumentum veri vocat: qui in vltimo illo gradu pofitus, excentem animam percontatur: nec ufque ad mortem tantum, fed aliquid etiam ex ipfa morte difcit. Nemo diutius philofophatus. fed 283 non raptim relinquetur magnus vir, & 284 cum cura dicendus. 285 dabimus te in omnem memoriam, clariffimum caput, Caianae cladis 286 magna portio: Sed nihil prodeft

B priuatae triftitiae cauffas abieiffie. Occupat enim nonnumquam 287 odium generis humani, & occurrit tor fcelerum felicitum turba, cum cogitaueris, quam fit rata fimplitas, quam ignota innocentia, & vix vnquam, nifi cum expedit, fides, & 288 libidinis lucra 289 damnaque pariter inuifa, & ambitio ufque eod iam fe fuis non continens terminis, vt 290 per turpitudinem fplendeat. Agitur animus 291 in noctem, & velut euerfis virtutibus, quas nec 292 fperare licet, nec 293 habere prodeft, tenebrae oboriuntur. In hoc iraque flecendi fumus, vt omnia vulgi vitia non inuifa nobis, fed ridicula videantur: & 294 Democritum potius imitemur, quam Heraclitum. Hic enim quoties in publicum procefferat, flebat: ille ridebat. huic omnia quae agimus, miferiae; illi ineptiae videbantur. Eleuanda ergo omnia, & facili animo ferenda. humanius eft deridere vitam, quam deplorare. Adhuc, quod de humano quoque genere melius meretur qui ridet illud, quam qui luget. Ille fpei bonae aliquid relinquit: hic tamen ftulte deflet, quae corrigi poffe defperat. & 295 vniuerfa contempletur, maioris animi eft, qui rifum non tenet, quam qui lacrimas. quando leuiffimum affectum animi mouet, & nihil magnum, nihil feuerum, nec ferium quidem, ex tanto apparatu putat. Singula, propter quae laeti ac triftes fumus, fibi quisque proponat, & fciat verum eife, quod Bion dixit, *Omnia hominum negotia fimilia* 296 *initis eife, nec vitam illorum magis sanctam aut feueram eife, quam conceptus inchoatos*. Sed

XV.

280. PHILOSOPHVS SVVS.] Fortè, vnus. Etfi proceribus domi etiam Philofophi.

281. TVMVLVS.] An Agger Tarquinij: an extra urbem potius locus, in quo Caius supplicia fumebat?

282. DEO NOSTRO.] Ludis amare. nam Deus audire & haberi Caius volebat, atque adeo hoftias fibi immolari. En, inquit, hoftias noftri Saturni, humanas.

283. NON RAPTIVM.] Suffectum, efi fententia videtur: non eife raptum & in tranfcurfu dicendum magnum viru. At verba examinata huc non faciunt.

284. CVM CVRA.] Salluftiana dictio, alibi iam notata.

285. DABIMVS TE.] Dediti. per te quoque Canium notimus, & nofcemus, quamdiu literis Romanus honos aut vita erit.

286. MAGNA PORTIO.] Ingentium damnorum, quae orbi intulit, tu vnus magna pars.

CAP. XV. 287. ODIVM.] Vt in Timone alioque micas & pō & p.

288. LIBIDINIS LVCRV.] Cum homines vides, qui per libidinem ditantur. — qui teftamenta merentur Noctibus.

289. DAMNAQVE.] Alios contra, qui in amice finum fua & fe egerunt.

290. PER TVRPIT.] Famam in dedecore quaerat, iactet fe in ambitu & corruptela.

291. IN NOCTEM.] Id efi, caligo oboritur, & maffitia, fuga & odium rerum hominum.

292. SPERARE LICET.] In aliu, aut ab aliis.

293. HABERE.] In ipfo fe, non efi iis pretium.

294. DEMOCRITVM POTIVS.] Adde De Ira, 11. cap. X.

295. VNIVERSA CONTEMPL.] Nec male, vniuerse contemplanti, nempe alteri alicui: vel, vniuerse contempletur.

296. INITIIS.] Ita plerique fcripti, & meus. afentior plane Pinciano, mimicis, ex eo facienti. Negotia hominum, funt vt mimica: nihil magnum, nihil feuerum, ac ne ferium quidem ex tanto apparatu, vt ante dixit. Poeta Gracius:

Συνη ταυτ' ο βιος ημ' αλγυτορ:

Scena omnis vita efi & iocus.

& communis adagio, Vita mimus. Vide epiftolam LXXVII. Alij tamen libri, nuptiis, ex quo aliquis, mundinis diuinet. Sande Pythagoras dicebatat τον βιος εοικεωσ πικρυς πυ: vitam adfimilem mundinis eife. ad quas alij certaturi venirent; alij negotiaturi; optimi quique fpectaturi tantum. Quod ex eo etiam alibi Menander.

297. QVAM CONCEPTVS.] Scripti ferè, conceptus

Sed fatius est, publicos mores & humana vitia placidè accipere, nec in risum, nec in lacrimas excidere. Nam alienis malis torqueri, aeterna miseria est: alienis delectari malis, voluptas inhumana. sicut illa inutilis humanitas, flere, quia aliquis filium efferat, & frontem suam fingere. In tuis quoque malis id agere te oportet, ut dolori tantum des quantum poscit, non quantum consuetudo. Plerique enim lacrimas fundunt, ut ostendant: & toties siccos oculos habent, quoties ²⁹⁸ spectator defuit: turpe iudicantes, non flere, cum omnes faciant. Adeo penitus hoc se malum fixit, ex aliena opinione pendere, ut in simulationem etiam simplicissima res, dolor veniat. Sequitur pars, quae solet non immeritò contristare, & in solitudinem deducere, ubi bonorum exitus mali sunt. Ut, Socrates cogitur in carcere mori, ²⁹⁹ Rutilius in exilio vivere, Pompeius & Cicero ³⁰⁰ clientibus suis praeberè cervicem: Cato ille, virtutum viua imago, incumbens gladio, simul de se ac de Repub. ³⁰¹ palam facere. Necessè est torqueri, tam iniqua praemia fortunam persolvere, & quid sibi quisque illorum tulerit: & si fortes fuerunt, ipsorum animos desiderare; si muliebriter & ignavè perière, nihil perit. Aut digni sunt, quorum virtus tibi placeat: aut indigni, quorum desideretur ignavia. Quid enim est turpius, quàm si maximi viri timidos fortiter moriendo faciunt? Laudemus toties dignum laudibus, & dicamus: ³⁰² Tanto fortior, tanto felicior! humanos effugisti casus, liuorem, morbum: existi ex custodia: non tu dignus malà fortunà Diis visus es, sed indignus in quem iam aliquid fortuna posset. Subducentibus verò se, & in ipsa morte ad vitam respectantibus, ³⁰³ manus iniiciendae sunt. Neminem flebo lætum, neminem ³⁰⁴ flentem. ille lacrimas meas ipse absterxit; hic suis lacrimis efficit, ne vllis dignus sit. Ego Herculem fleam, quòd viuus vritur: aut Regulum, quòd ³⁰⁵ tot clavis configitur: aut Catonem, quòd ³⁰⁶ vulnera sua fortiter tulit? Omnes isti leui temporis impensà inuenerunt, quomodo aeterni fierent: ad immortalitatem moriendo venerunt. ³⁰⁷ Est & illa solitudinum non mediocris materia, si te anxie componas, nec vlli simpliciter ostendas: qualis multorum ³⁰⁸ vita est, ficta, & ostentationi parata. Torquet enim affidua obseruatio sui, & deprehendi aliter, quàm solet, metuit: nec vquam curà solui- mur, ubi toties nos aestimari putamus, quoties aspici. Nam & multa incidunt, quae inuitos denudent: & ut benè cedat tanta sui diligentia, non tamen iucunda vita, aut secura est, semper ³⁰⁹ sub personà viuientium. At illa quantum habet voluptatis, ³¹⁰ sincera & per se ornata simplicitas, nihil obtendens moribus suis? Subit tamen & haec vita contemptus

ceptus nichilo natos: aut (ut & meus) conceptum nichilo natum. Diuinabat Pincianus, quàm concubitus in his actos. Nec placet, nec melius video, & sileo.

298. SPECTATOR.] *Martialis in quaedam:*
Amisum nò flet, cum sola est Gellia, patrem:
Siquis adest, iussæ profiliunt lacrimæ.
Non dolet hic, quisquis laudari Gellia querit.
Ille dolet verè, qui sine teste dolet.

299. RUTILIVS.] *Vide Senecam De Provident. cap. 111. atque alibi.*

300. CLIENTIBVS.] *Pompeius Septimio, qui olim ordines sub eo duxerat: Cicero Popillio, quem defenderat.*

301. PALAM FAC.] *Vtrumque periisse vno tempore. Nam solus Cato pro Republica: alij, pro alio. Epistola CIV. Vide bis illinc plebem, hinc optimates, duos in medio relictos, Rempublicam, & Catonem. Quod ad phrasim porro; Palam factum, vsurpant in funere iam certo & conclamato. Cicero, ad Quirites post reditum: Nondum palam factum erat concidisse remp. Vide me, si lubet, 1. Elector. cap. X.*

302. TANTO FORTIOR.] *Laudandi & exhortandi formula, de qua in Epist. LXXI.*

303. MANVS INIICIENDÆ.] *Vel ut vapulent, vel ut compellantur abire.*

304. FLENTEM.] *Quem cum Lucretio increpam potius: Aufer abhinc lacrimas balathro, & compesce querelas.*

305. TOT CLAVIS.] *In arcà lignèa exstantibus, in quam comiectus. De Provid. cap. 111.*

306. VULNERA SVA.] *Hec scriptorum, & editorum serè, lectio. At Muretus, quod vulnus suum iterauerit: sed merum coniectaneum. Cui si locus, factiam, quòd vulnera sibi fortiter intulit?*

307. EST ET ILLA.] *Parum nexa: ut plura in hoc libello.*

308. VITA EST FICTA.] *Luciliano versu, Pergula pictorum, veri nihil, omnia ficta.*

309. SVB PERSONA.] *Ritu histrionum.*

310. SINCERA.] *Meus liber, sui causa: quod caue damnes.*

A tempus periculum, si omnia omnibus patent. sunt enim qui fastidiant, quidquid propius adierunt. Sed nec virtuti periculum est, ne admota oculis reuilescat: & satius est simplicitate contemni, quam perpetuâ simulatione torqueri. Modum tamen rei adhibeamus. multum interest, simpliciter viuas, an negligenter. ³¹¹ Multum in se recedendum est. conuersatio enim dissimilium, benè composita disturbat, & renouat affectus, & quidquid imbecillum in animo, nec percuratum est, exulcerat. Miscenda tamen ista, & alternanda sunt, solitudo & frequentia. Illa nobis faciet hominû desiderium, hæc nostri: & erit altera alterius remedium. odium turbæ sanabit solitudo, tædium solitudinis turba. Nec in eadem intentione æqualiter retinenda mens est, sed ad iocos reuocanda. Cum pueris ³¹² Socrates ludere non erubescerebat: & ³¹³ Cato vino laxabat animû, curis publicis fatigatum: & Scipio triumphale illud & militare corpus mouit ³¹⁴ ad numeros. non molliter se infringens, vt ³¹⁵ nunc mos est, etiam ³¹⁶ incessu ipso vltra muliebrem mollitiem fluentibus, sed vt illi antiqui viri solebant, ³¹⁷ inter lusum ac festa tempora, virilem in modum tripudiare, non facturi detrimentum, etiam si ab hostibus suis spectarentur. Danda est remissio animis: ³¹⁸ meliores acrioresque requieti surgent. Vt fertilibus agris non est imperandum: citò enim exhauriet illos nunquam intermissa fecunditas: ita animorum impetus assiduus labor frangit. ³¹⁹ Vires recipient paulùm resoluti, & remissi. Nascitur ex assiduitate laborum, animorum hebetatio quædam, & languor: nec ad hoc tanta hominum cupiditas tenderet, nisi naturalem quamdam voluptatem haberet lusus iocusque: quorum frequens vsus, omne animis pondus, omnemque vim eripiet. Nam & somnus refectioni necessarius est: hunc tamen si per diem noctemque continues, ³²⁰ mors erit. Multum interest, ³²¹ remittas aliquid, an soluas. Legum conditores festos instituerunt dies, vt ad hilaritatem homines publicè cogrentur: tamquam necessarium laboribus interponentes temperamentum. Et magni, ³²² vt dixi, viri quidam sibi ³²³ menstruas certis diebus ferias dabant: quidam nullum non diem, inter & otium & curas, diuidebant. qualem Pollionem Afinium, ³²⁴ oratorem C magnum, ³²⁵ meminimus: quem nulla res vltra ³²⁶ decimam retinuit. ³²⁷ ne epistolas

311. MULTVM IN SE.] *Distinxi* an negligenter: multum. In se recedendum est. *Vt ad firmandi causâ, bis repetatur illud* Multum.

312. SOCRATES.] *Et quidem in arundine equitando. Vide Valerium VIII. cap. VIII.*

313. CATO.] *Horatius*: Narratur & prisca Catonis. Sæpe mero caluisse virtus. *Etsi hoc ad alium referri, & priorem, potest: sed de isto Vriensi, Plutarchus*: iam maturiorem totas noctes in mensâ egisse: *sed sine eodem, quem Seneca dixit. Itaque bene Cicero, cum Memmius Catoni obiceret* Totas noctes potare: & *Cur non addis, inquit, Totas dies aleam ludere?*

D 314. AD NUMEROS.] *Ad modulos. Persius*: -ad numeros satyri moucare Bathylli.

315. NUNC MOS EST.] *Seneca pater*: Cantandi saltandi; obscæna studia examinatos tenent, & mollitie corporis certare cum fæminis, nostrorum adolescentium specimen est.

316. INCESSV IPSO.] *Seneca*: Tenero & molli ingressu viri suspendimus gradum, non ambulamus, sed incedimus.

317. INTER LVSVM.] *Quidam scripti*, ludos. *nec id male. Per tempora festa, & ludis feriis que destinata.*

318. MELIORES.] *Dio Chrysostomus*: Αἰδῶ ἀνθρώπων ὁμοειδίας καὶ ἀνθρώπων εἶσι. καὶ τὸ ζῶν, καὶ λυγρὰ, καὶ ἀνθρώπων ἀκμαῖσι δὲ ἀναπαύσεως: *Re-*

missiones, præparamenta ad labores sunt. & arcus, & lyra, & homo, vegetantur quiete.

319. VIRES RECIP.] *Stattius*: -vires instillat aliisque Tempestiua quies.

320. MORS ERIT.] *Plato VII. De Legib. Ὁ ἄνθρωπος ὅδ' ἡ πόλις, ἀπὸ τοῦ σώματος, ἅτε τὰς ψυχὰς ἡμῶν, ἅτε τὰς ἀρχαίας τὰς ἀπὸ τὰν ἀμείνων ἐστὶ καὶ φύσις. Καθ' ἑαυτὸν ὅδ' ἀδίκος ἀδικεῖ, ἢ δὲ μᾶλλον τῶν μὴ ζώντων*: Somnus multus, neque corporibus, neque animis nostris, sed nec actionibus vtrorumque conuenit per naturam. Nam qui dormit, nullius pretij rei que est, haud magis quam si non viuat.

321. REMITTAS.] *Valegius*: Otium industriae subnecti debet, non quo euanesceat virtus, sed quo recreatur.

322. VT DIXI.] *Non dixisti. lego, didici, accepi.*

323. MENSTRVAS.] *An menstruis potius?*

324. ORATOREM.] *De quo Horatius*: Insigne mæltis præsidium reis, Et consulenti Pollio Curia. *Adde Plin. VII. cap. XXX. Valerium VIII. cap. XII. Senecam patrem, Præfat. libri IV. Controu.*

325. MEMINIMVS.] *Pueri vidimus sub Augusto.*

326. DECIMAM.] *Cana & curæ corporis destinata.*

327. NE EPISTOLAS.] *Quod Archia tyranno Thebarum*

quidem post eam horam legebat, ne quid nouæ curæ nasceretur: sed totius diei lassitu-
 dinem duabus illis horis ponebat. Quidam medio die ³²⁸ interiunxerunt, & in post-
 meridianas horas aliquid leuioris operæ distulerunt. Maiores quoque nostri ³²⁹ nouam
 relationem, post horam decimam, in senatu fieri vetabant. Miles ³³⁰ vigilias diuidit,
 & nox ³³¹ immunis est ab expeditione redeuntium. Indulgendum est animo: dan-
 dumque subinde otium, quod alimenti ac virium loco sit: & in ambulationibus aper-
 tis vagandum, vt cælo libero & multo spiritu augeat atollatque se animus. Aliquando
 vestratio iterque, & mutata regio, vigorem dabunt, conuictusque & liberalior potio:
 nonnumquam & vsque ad ebrietatem veniendum, non vt mergat nos, sed vt ³³² de-
 primat. Eluit enim curas, & ab imo animum mouet: & vt ³³³ morbis quibusdam, ita
 tristitiæ medetur: Liberque non ³³⁴ ob licentiam linguæ dictus est inuentor vini, sed
 quia liberat ³³⁵ seruitio curatum animum, & asserit, ³³⁶ vegetioremque & ³³⁷ auda-
 ciores in omnes conatus facit. Sed vt libertatis, ita vini salubris moderatio est. Et
 Solonem, ³³⁸ Arcesilaumque indulgisse vino credunt. Catoni ebrietas obiecta est: at
 facilius efficiet, quisquis obiecerit, hoc ³³⁹ crimen honestum, quam turpem Catonem.
 Sed ³⁴⁰ nec saepe faciendum est, ne animus malam consuetudinem ducat: & aliquan-
 do tamen in exultationem libertatemque extrahendus, tristisque sobrietas remouenda
 paullisper. Nam, siue ³⁴¹ Græco poetæ credimus, aliquando & insanire iucundum
 est: siue ³⁴² Platoni, frustra poeticas fores compos sui pepulit: siue ³⁴³ Aristoteli, nul-
 lum

*Thebarum usurpatum, male cessit. Nam super conui-
 uium allatâ epistolâ, qua indicium coniurationis ha-
 beret, reiecit, cum voce, Εἰς ἀέρον τὰ ἀνοῦδαία: In
 crastinum serua. Sed crastinum non vidit. Plutarch.
 in Pelopide.*

328. INTERIUNXERVNT.] *Ab aurigis meta-
 phora. qui Interiungere dicuntur, cum quiescunt le-
 uiter & pausant: Abiungere, cum plane. Martialis:
 — hora lassos Interiungit equos meridiana.
 Idem: Et cum currere debeas Bouillas, Interiun-
 gere quæris ad Camænas. Seneca Epist. LXXXIII.
 Breuissimo somno vtor, & quasi interiungo. Si-
 gnificat autem, eos in meridie aliquid cibo, & dein
 somno dedisse: mox rediisse ad operas, sed leuiore.
 Plutarchus in Quest. Rom. ἡ μισθησῖα πῶς ἐστὶ
 τοῖς πολλοῖς τὰ τὰ δὴ νύκτα καὶ ἀνοῦδαία ἀπαρ-
 τειν: Meridies multis finem facit publica & serua
 tractandi.*

329. NOVA RELATIONEM.] *Vt noua res deli-
 beranda à Consule proponeretur. Hoc ideo, vel vt cor-
 pora curarent, vel quia Sc^{imus} post occasum solem
 factum, nec ratum quidem erat: Agellius XIII.
 cap. VII. Et sane si tam serò noua relatio, priusquam
 perrogata sententia, eò ventum fuisset.*

330. VIGILIAS DIVIDIT.] *In quater-
 nas: & eas singulas, trium horarum. Nos abundè
 in Militiâ.*

331. IMMVNIS.] *Excusantur à vigiliis, qui de
 die in expeditione, & contra hostem, alibi fuerunt.*

332. DEPRIMAT.] *Abducit & deducat non-
 nihil animos, in altioribus curis intentos & erectos.*

333. MORBIS.] *Melancholicus (nos experti su-
 mus) aut frigidus.*

334. OB LICENTIAM.] *Varro: Liber à li-
 bendo, quod lubrica mens ebrii, quod liber, pro-
 labatur.*

335. SERUITIO CVR.] *Homerus:
 Οἶνον τοὶ μὲν λέγει θεοὶ ἀνοῦσαν ἀείψου
 ὄρντοίς ἀνδρῶν ποιοῖν ἄποσιν ἀτάς μελιδῶνας:*

O Menelae, dij vinum fecere beati,
 Vt curas animi pellat mortalibus acres.

336. VEGETIOREM QVE.] *Quidam libri,
 vegetique. probe etiam, vide Nonium. Antiphanes
 poeta suauis imagine arborum ad hanc rem vi-
 tur, quæ iuxta fluenta astitit, & semper irrigata,
 optime crescut.*

337. AVDACIOREM.] *Horat. Post te ne-
 que iratos timentem Regum apices, neque mi-
 litum arma.*

338. ARCESILAVM.] *Qui ob lautius &
 canas, dictus est alter Aristippus: Diogenes in eius
 vitâ. Sed hic Academicus: at nec Zeno ille Stoico-
 rum princeps abhorruit, qui naturâ seuerus, in con-
 iuiuiu rogatus cur hilaresceret? Et lupini, inquit,
 amari, vbi maduerint, dulcescunt. Sed & idem
 aiebat: κρείττον ἐστὶν τοῖς ἀσπὴν ὀλιγῶν, ἢ τῆ γλῶσ-
 σῆ: Melius pedibus lapsare, quam linguâ: in ebrie-
 tatis excusationem.*

339. CRIMEN HONESTVM.] *Quia in
 Catone scilicet, viuâ imagine virtutum, nihil in-
 honestum.*

340. NEC SAPE.] *Horat. Misce stultitiam
 consilii breuem.*

341. GRÆCO.] *Anacreonti. cuius illud existat:
 Σέλω, Σέλω μανθῆσαι: Volo, volo insanire.*

342. PLATONI.] *Pluries tale aliquid Plato:
 sed Seneca nunc certò locum adspicit hunc in Phædro:
 Οὗ δ' ἀνὰ δὲ μανίας μουσῶν ἔστι ποιητικῆς θεῶν
 ἀφικνῆται, ἀπειθεῖς ὡς ἀπὸ ἐν τῆ γῆν ἰκανῶς ἀνο-
 τῆς ἐσθλῆρος, ἀπειθεῖς αὐτὸς τε καὶ ἡ ἀνομοῖα ἠφαιδῆται:
 Quisquis sine furore fores poeticas pepulit, per-
 suasus quòd arte solâ poeta possit euadere: is co-
 natus sui irritus, & item poetis eius, abeunt siue
 pereunt. Ideò & à vino poetam inuari percrebuit,
 quia mentem suscitât ac mouet. Cratinus:*

Οἶνος τοὶ χαρίεντι μῆγας πῶδες ἴσπρος ἀοιδῶν:

Vinum est instar equi, gestat tollitque poetam.

343. ARISTOTELI.] *Non hac ipsa verba*

hodie

A lum magnum ingenium sine mixturâ dementiæ fuit. Non potest grande aliquid & supra ceteros loqui, nisi mota mens. Cùm vulgaria & solita contempsit, instinctuque sacro surrexit excelsior, tunc demum aliquid cecinit grandius ore mortali. Non potest sublime quicquam & in arduo positum contingere, quamdiu apud se est. Desciscat oportet à solito, & efferatur, & ³⁴⁴ mordeat frænos, & rectorem rapiat suum: coque ferat, quò per se timuisset descendere. Habes, Serene carissime, quæ possint tranquillitatem tueri, quæ restituere, quæ surrepentibus vitiis resistant. Illud tamen scito, nihil horum satis esse validum, rem imbecillam seruantibus, nisi intenta & assidua cura circumceat animum labentem.

hodie in Aristotele: sed Problematis Sect. xxx. quaestio prima est: Cur homines qui ingenio claruerunt, vel in studiis Philosophiæ, vel in republicâ, vel carmine pangendo, melancholici omnes fuerunt? Quò Cicero 1. Tuscul. adspexit: Aristo-

teles quidem ait, omnes ingeniosos melancholicos esse. Fortasse & nunc Seneca: quia Melancholia dementiæ assidet.

344. MORDEAT.] *Vt equi feroces, & indomiti.*

P

L. AN-